

28. Keskiviikkona 29 päivänä maaliskuuta 1989

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi taloudellista toimintaa harjoittavan yhdistyksen muuttamisesta osuuskunnaksi

Hallituksen esitys n:o 220/1988 vp.
Lakivaliokunnan mietintö n:o 3
Suuren valiokunnan mietintö n:o 18

2) Ehdotus laiksi Kansainvälisen työjärjestön hyväksymän työnvälityksen järjestelyä koskevan yleissopimuksen numero 88 eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys n:o 224/1988 vp.
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 11
Suuren valiokunnan mietintö n:o 19

3) Ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 8
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3
Suuren valiokunnan mietintö n:o 20

4) Ehdotus laiksi poliisilain 7 a §:n 2 momentin kumoamisesta

Hallituksen esitys n:o 9
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2
Suuren valiokunnan mietintö n:o 21

5) Ehdotukset laeiksi peruskoululain 58 ja 94 §:n ja lukiolain 32 ja 60 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 12

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3
Suuren valiokunnan mietintö n:o 22

6) Ehdotus laiksi työnvälityslain 17 §:n muuttamisesta

Siv. Hallituksen esitys n:o 240/1988 vp.
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 1
Suuren valiokunnan mietintö n:o 23

7) Ehdotus laiksi ammatinvalinnanohjauksesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 241/1988 vp.
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 2
Suuren valiokunnan mietintö n:o 24

8) Ehdotukset laeiksi työntekijäin eläkelain 12 §:n ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 9 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 230/1988 vp.
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 3
Suuren valiokunnan mietintö n:o 25

9) Ehdotukset maatalouden työaikaliksi ja laiksi nuorten työntekijäin suojelusta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 16
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 4
Suuren valiokunnan mietintö n:o 26

10) Ehdotus laiksi valtion virkamieslain voimaannpanolain muuttamisesta ...

Hallituksen esitys n:o 11
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 1
Suuren valiokunnan mietintö n:o 27

Ainoa käsittely:

11) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta ..

Siv.

862

„

863

„

864

„

	Siv.		Siv.
Mainittu ehdotus		19) Ehdotus laiksi Tammisaaren saariston kansallispuistosta	889
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3		Hallituksen esitys n:o 244/1988 vp.	
12) Muistutus valtioneuvoston jäsenen virkatoimen lainvastaisuudesta	871	Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4	
Ed. Helteen ym. kirjelmä (1988 vp.)			
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1		Esitellään:	
13) Valtioneuvoston päätös 8 päivästä joulukuuta 1988 tupakkatuotteista suoritettavasta lisäverosta	882	20) Hallituksen esitys n:o 23 laiksi väestönsuojelulain muuttamisesta	„
Sanottu päätös (VNP n:o 14/1988 vp.)		21) Ed. Männistön ym. lakialoite n:o 21 laiksi väestönsuojelulain muuttamisesta ja laiksi ydinvoimalan väestönsuojelumaksusta	893
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 7		22) Hallituksen esitys n:o 28 74. Kansainvälisessä työkonferenssissa hyväksytyjen sopimusten ja suositusten johdosta ..	„
14) Valtioneuvoston päätös 20 päivästä tammikuuta 1989 puuvapaasta painopaperista suoritettavasta vientitalletuksesta	887	23) Ed. Paloheimon ym. lakialoite n:o 20 laiksi valtion tulo- ja menoarviosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta	„
Sanottu päätös (VNP n:o 1)		24) Asetus 27 päivästä helmikuuta 1989 ulkoasiainhallinnon eräistä virkajärjestelyistä (A n:o 2)	„
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 8			
15) Valtioneuvoston päätös 16 päivästä helmikuuta 1989 investointiveron kantamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen 1 §:n muuttamisesta	888	Pöydällepanoa varten esitellään:	
Sanottu päätös (VNP n:o 2)		25) Lakivaliokunnan mietintö n:o 4 hallituksen esityksen johdosta laiksi raastuvanoikeudesta annetun lain muuttamisesta (HE n:o 67/1988 vp.)	„
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 9		26) Talousvaliokunnan mietintö n:o 2 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus lääkintöhallituksen ja sosiaalihallituksen eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 1)	„
Ensimmäinen käsittely:		27) Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksestä laiksi maistraatista annetun lain muuttamisesta (HE n:o 89/1988 vp.)	„
16) Ehdotus laiksi tullitariffilain liitteinä olevien tullitariffin ja teollisuustulliluettelon muuttamisesta	„		
Hallituksen esitys n:o 188/1988 vp.			
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5			
17) Ehdotus laiksi tullitariffilain liitteinä olevien tullitariffin ja teollisuustulliluettelon muuttamisesta	889		
Hallituksen esitys n:o 238/1988 vp.			
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6			
18) Ehdotukset laeiksi kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain 8 ja 9 §:n sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta	„		
Hallituksen esitys n:o 248/1988 vp.			
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3			

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Ahde, Alaranta, Hautala, Järvenpää, Jäätteenmäki, Karkinen, Kekkonen, Kuuskoski-Vikatmaa, Kääriäinen, Lax, P. Leppänen,

Nieminen, Pohjanoksa, Pokka, Rehn, Riihijärvi, J. Roos, Ryyänen, Wasz-Höckert ja Vähänäkki.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Kekkonen ja Nieminen, virkatehtävän takia ed. Ryyänen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Alaranta, Gustafsson, Kuuskoski-Vikatmaa, Pohjanoksa, Pokka, Valli ja Wasz-Höckert, tämän kuun 31 päivään sairauden takia ed. P. Leppänen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Ahde, Järvenpää, Kääriäinen, Lax ja Riihijärvi sekä yksityisasioiden takia ensi huhtikuun 4 päivään edustajat Karkinen ja Vähänäkki, 5 päivään ed. Rehn ja 7 päivään ed. Jätteenmäki.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmien ohella kuluvaan maaliskuun 17 ja 23 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 29—33, 36—38 ja 40, jotka nyt on edustajille jaettu.

Eduskunnan palkkavaltuuskunnan toimintakertomus vuodelta 1988

Puhemies: Ilmoitetaan, että kirjelmän ohella viime helmikuun 21 päivästä on eduskunnalle annettu eduskunnan palkkavaltuuskunnan toimintakertomus vuodelta 1988. Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 5, 7, 8, 15, 19—22, 25—30, 36 ja 40. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi taloudellista toimintaa harjoittavan yhdistyksen muuttamisesta osuuskunnaksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 220/1988 vp.
Lakivaliokunnan mietintö n:o 3
Suuren valiokunnan mietintö n:o 18

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi Kansainvälisen työjärjestön hyväksymän työnvälityksen järjestelyä koskevan yleissopimuksen numero 88 eräiden määrausten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 224/1988 vp.
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 11
Suuren valiokunnan mietintö n:o 19

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvistä ehdotuksista.

Menettelytapa hyväksytään.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen pontteen sisältyvät ehdotukset siinä tarkoi-

tettujen kansainvälisen työkonferenssin yleisö-
pimusten hyväksymisestä hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 8

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3

Suuren valiokunnan mietintö n:o 20

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta, minkä jälkeen päätetään lakiehdotuksesta. Koska toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus osittain koskee uutta veroa, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan hyväksytty, jos sitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotus on rauennut ja asia on palautettava valtiovarainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädettyssä tarkoituksessa.

Menettelytapa hyväksytään.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi poliisilain 7 a §:n 2 momentin kumoamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 9

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2

Suuren valiokunnan mietintö n:o 21

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotukset laeiksi peruskoululain 58 ja 94 §:n ja lukiolain 32 ja 60 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 12

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3

Suuren valiokunnan mietintö n:o 22

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi työnvälityslain 17 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 240/1988 vp.

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 1

Suuren valiokunnan mietintö n:o 23

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus laiksi ammatinvalinnanohjauksesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 241/1988 vp.

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 2

Suuren valiokunnan mietintö n:o 24

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotukset laeiksi työntekijäin eläkelain 12 §:n ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 9 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 230/1988 vp.
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 3
Suuren valiokunnan mietintö n:o 25

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Nykyisin työttömyyseläkkeistä vastaavat yhteisesti työeläkelaitokset. Työttömyyseläkkeet aiheuttavat tällöin samantasaisen kustannuksen kaikille työnantajille riippumatta siitä, miten paljon kunkin työnantajan palvelussuhteisiin perustuvia työttömyyseläkkeitä myönnetään. Tämän rahoitusjärjestelyn perusteella on sanottu, että työnantajat käyttävät hyväksi työttömyyseläkettä ja perusteettomasti irtisanovat työntekijöitä, saneeraavat työntekijöitä ulos.

Nyt hallitus on halunnut muuttaa työttömyysturvan rahoitusjärjestelmää saman tapaiseksi kuin se on työkyvyttömyys- ja yksilöllisessä varhaiseläkkeessä, eli nimenomaan se työnantaja, jonka palveluksesta henkilöt eläkkeelle siirtyvät, vastaa eläkemaksusta enemmän. Tämä muutos sinänsä on perusteltavissa, vaikka en uskotaan, että sillä ratkaistaan työttömyyseläkkeen tarvetta ja pienennetään siirtymien määrää.

Me emme kuitenkaan pitäneet hyvänä sitä, että muutos tehdään yksin, irrallaan eläkkeiden rahoituksen kokonaisjärjestelystä. Sen vuoksi ehdotan, että eduskunta hyväksyisi seuraavan lausuman:

”Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että eri eläkemuotojen ja ikääntyneiden työttömyysturvan ongelmat ja eläkkeiden rahoitus selvitetään ja ratkaistaan mahdollisimman pian kokonaisuutena, jolloin voidaan ottaa huomioon ikääntyminen, työttömyys ja sen uhka sekä muut tekijät.”

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Stenius-Kaukosen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. Kemppaisen kannattamana ehdottanut vastalauseen mukaista perustelulausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Lopuksi on äänestettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Stenius-Kaukosen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 146 jaa- ja 22 ei-ääntä; poissa 31. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotukset maatalouden työaikalaiksi ja laiksi nuorten työntekijäin suojelusta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 16
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 4
Suuren valiokunnan mietintö n:o 26

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Ehdotus laiksi valtion virkamieslain voimaantulolain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 11

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 1

Suuren valiokunnan mietintö n:o 27

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta

Ainoa käsittely

Mainittu ehdotus

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3. Ensinnäkin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään työjärjestyksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu jatkuu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta on 33 §:n osalta herättänyt eduskunnassa keskustelua, nimenomaan siis se pykälä, jossa mainitaan edustajan ilmoittautumisesta täysistuntoon.

Kun täällä myöhemmin tullaan tekemään ehdotus puhemiesneuvoston tätä asiaa koskevan

ehdotuksen sanamuodon muuttamisesta, totean jo tässä yhteydessä, että demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmän jäsenet tulevat kannattamaan tehtävää muutosehdotusta.

Haluan kuitenkin tässä yhteydessä kiinnittää huomiota toiseen asiaan. Nimittäin samassa 33 §:ssä säädetään nykyisin siten, että milloin samana päivänä pidetään useampia täysistuntoja, voidaan puhemiehen harkinnan mukaan jättää nimenhuuto toimittamatta ja myöhemmissä täysistunnoissa merkitä läsnä oleviksi aikaisemmassa täysistunnossa läsnä olleet edustajat. Tästä on tullut käytäntö, niin kuin kaikki tiedämme. Henkilöt, edustajat, jotka ovat osallistuneet ensimmäiseen istuntoon vaikkapa vain sen alkuhetkillä, tulevat merkityiksi aina istunnossa läsnä oleviksi, jos samana päivänä myöhemmin istuntoja pidetään.

Tähän asiaan on silloin tällöin eduskunnan keskusteluissa kiinnitetty huomiota, mutta vakaviin yrityksiin tuon kohdan muuttamiseksi ei ole ryhdytty. Kun eduskuntatyön kehittämistä pohtiva työryhmä käsitteli näitä kysymyksiä, siinä yhteydessä nostin tämän asian keskustelun kohteeksi, mutta jouduin toteamaan, että asialla ei ollut laajempaa kannatusta.

Kun asia kuitenkin tuntuu mm. ensiksi mainitsemaani asiaan verrattuna vähintään yhtä tärkeältä, olen jättänyt pöydille jaetun ponsiehdotuksen. Ehdotan eduskunnan hyväksyttäväksi perusteluihin seuraavaa lausumaa: "Eduskunta kehottaa puhemiesneuvostoa seuraamaan edustajien läsnäoloa päivän ensimmäisen täysistunnon jälkeen pidettävissä täysistunnoissa ja harkitsemaan ehdotusta eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta siten, että myös ensimmäisen täysistunnon jälkeen pidettävissä myöhemmissä täysistunnoissa suoritettaisiin nimenhuuto edustajien läsnäolon toteamiseksi."

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni koskettelee täsmälleen samaa eduskunnan työjärjestyksen pykälää, jota ed. Laine äskettäin käsitteli. Tämä asiahan pyydettiin pöydälle juuri työjärjestyksen 33 §:n 2 momentin sisältöä koskevan pohdiskelun johdosta.

Nyhtäen perustuslakivaliokunta ehdottaa, että täysistuntoon myöhemmin kuin 15 minuutin kuluessa sen alkamisesta saapuva edustaja merkittäisiin pöytäkirjaan läsnä olevaksi, jos hän ilmoittautuu herra puhemiehelle jättämällä nimilappunsa notaarille. Tätä ehdotusta perustellaan pöytäkirjojen todenmukaisuusnäkökohdilla.

la. Nykykäytännön mukaanhan voi syntyä tilanne, että äänestyksissä on enemmän edustajia mukana kuin on pöytäkirjaan läsnä oleviksi merkitty. Tämä muotonäkökohta on sinänsä varsin ymmärrettävä, juristeerinen ongelma, mutta mielestäni merkittävää tässä on se, että eduskunnan lainsäädäntötyö ei ole tämän työjärjestysmuodon mukaan millään tavalla ongelmaksi muodostunut. Sitä ei ole saatettu kyseenalaiseksi eikä tämän takia ole myöskään lainsäädäntötyö johtanut siihen, että tuloksia ei olisi laeiksi tullut.

Olennaista mielestäni onkin se, mitä käytännön seuraamuksia saattaa olla siitä, että eduskunnan työjärjestyksen 33 §:n 2 momentti saa sen muodon, mikä nyt on perustuslakivaliokunnan ehdottamana. Tästä nimittäin voi seurata se, että täysistuntoihin osallistuminen tulee varsinaisen spekulatiivisen kohteeksi. Katsotaan, minkälaisia asioita on listalla, ja sen mukaan sitten saavutaan paikalle, ääritapauksessa tilanne voi olla se, että täällä eduskunnan kulloinenkin, huom. kulloinenkin, oppositio keskusteleekin keskenään ja hallituspuolueitten kansanedustajat sitten taktikoivat läsnäolollaan vain ollen läsnä joskus täysistunnon aikana.

Kun minä ainakin henkilökohtaisesti pidän erittäin suuressa arvossa nykyisiä hallituspuolueitten kansanedustajia ja haluaisin kuulla heidän olevan täällä mahdollisimman paljon debatoimassa näistä asioista, olen sitä mieltä, että 33 §:n 2 momentti tulisi poistaa, ja tulen tekemään tätä koskevan ehdotuksen yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Ed. Alho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pulliainen sanoi, että perustuslakivaliokunta on nimenomaisesti sitä mieltä, että istuntoon ilmoittautumisen tapamuutos, joka kuuluu kansliatoimikunnan aika laajaankin esitykseen eduskunnan työtapojen uudistamisesta, olisi sellainen, että sen jälkeen ei tarvitsisi lainkaan istuntoihin tulla. Tämä käsitys on kyllä virheellinen.

Perustuslakivaliokunnassa keskusteltiin varsin paljon siitä, miten voitaisiin eduskunnan istuntojen ja pöytäkirjan vastaavuutta lisätä, mutta todettiin myös hyvin selvästi, että tämä on osa eduskuntatyön laajempaa uudistamistyötä, joka on nyt käynnistynyt ja josta ovat vasta ensimmäiset osat tulleet päätettäväksi, valtiopäiväjärjestyksen muutos ja nyt sitten työjärjestyksen pieni muutos.

Jos eduskuntatyö on ennustettavaa ja jos is-

tuntojen sisällöt ja käytettävät ajat voitaisiin paremmin määritellä, voitaisiin varmasti myös tässä suhteessa muuttaa nykyistä käytäntöä toisenlaiseksi. Tämä nykyinen käytäntö, jossa istuntojen nimenhuuto suoritetaan ensimmäisen istunnon nimenhuudon mukaan, perustuu puhemiesten harkintaan.

Mielestäni ed. Laineen ja ed. Pulliaisen tekemät esitykset ovat kyllä sinänsä hyvää tarkoittavia, mutta ne eivät voi mielestäni toteutua, ellei laajemmin uudisteta eduskuntatyön sisältöä, jollei myös poissaoloperusteisiin, koko tähän valtavan monien keskustelujen ja käsittelyjen kertoihin saada muutosta. Tästä syystä ainakin itse näen tarpeelliseksi odottaa ripeää työskentelyä puhemiesneuvostolta ja kansliatoimikunnalta, jotta esityksiä eduskuntatyön uudistamisesta voisi tulla eduskuntaan tämän kevään ja mieluummin tietysti tämän vaalikauden aikana niin, että seuraavalla eduskuntakaudella voitaisiin niitä monia työn tekemisen ongelmia, jotka on havaittu, poistaa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Alho oli miltei samaa mieltä kanssani tästä asiasta. Kun näin on, mielestäniärkevintä tässä vaiheessa on jatkaa vanhaa käytäntöä ja antaa sysäys uudistukselle juuri sillä tavalla kuin ed. Laine ilmoitti tekevänsä aikanaan.

Ed. Moilanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On totta, että eduskuntatyötä tulee uudistaa ja on hyvä, että eduskuntatyötä joustavoitetaan, mutta viime aikoina on paljon puhuttu eduskunnan arvovalan kohottamisesta. On kyseenalaista, kohottaako tämä esitys eduskunnan arvovaltaa, onko se omiaan tekemään sitä, kun nykyisen käytännön sijasta edistetään sitä käytäntöä, että edustaja joka saapuu täysistuntoon myöhemmin kuin 15 minuutin kuluttua istunnon alkamisesta, merkitään pöytäkirjaan läsnä olevaksi siitä alkaen, kun hän ilmoittautuu puhemiehelle antamalla nimilappunsa. Tämä saattaa johtaa sellaiseen käytäntöön, että täällä juostaan sitten ilmoittautumassa, milloin itse kullekin sopii, ja se ei ole toivotavaa. Sen takia toivoisin, että edustajat kiinnittäisivät huomiota ed. Pulliaisen ja ed. Laineen käyttämiin puheenvuoroihin.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Äsken käytetyn puheenvuoron johdosta haluaisin todeta sen, että kyllä

minusta silloin ollaan kestävämmässä tilanteessa, jos kansanedustajien osallistuminen täysistuntoyöskentelyyn on yksinomaan sääntöjen varassa. Kyllä kai meillä täytyy olla motivaatio tähän työhön, ja minusta se, ettei jatkossa on mahdollisuus tänne ilmoittautua 15 minuutin yli, antaa oikean kuvan siitä, koska tänne edustaja tulee. Minusta silloin eduskunnan pöytäkirja vastaa täysistunnon kulkua, mikä mielestäni on erittäin tärkeä asia.

Minusta keskustelu siitä, että tämmöistä sääntöä ei voi tehdä, koska sen jälkeen edustajat eivät ole täällä, on sellaista keskustelua, jota en todella toivoisi tässä salissa käytävän. Kyllä meidän täytyy kansanedustajina olla niin vastuuntuntoisia, että me täällä työemme suoritamme ja olemme mukana riippumatta siitä, mikälainen ilmoittautumismenettely on.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käytän vastauspuheenvuoron ed. Anttilan puheenvuoroon siitä syystä, että kyllä meillä kaikilla on konkreettisia kokemuksia siitä, kuinka paljon edustajat täällä nykyisen systeemin mukaan istuvat paikalla ja kuinka paljon eivät.

On todennäköistä, että jos systeemiä muutetaan siten kuin hallitus on esittänyt, täällä ei millään täysistunnon hetkellä minään ajankohdasta ole enempää kuin ehkä viidesosa edustajista. Tämä on todennäköistä, ei toivottavaa. Minusta on väärin kansalaisia kohtaan, jotka tulevat tänne lehterille katsomaan 200 kansanedustajaa, että heillä ei ole tilaisuutta nähdä millään hetkellä kaikkia kansanedustajia yhtä aikaa täällä salissa. Tämä on todennäköinen lopputulos joka tapauksessa tästä hallituksen esityksestä. Minä sanon sen nyt jo.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen tämän puhemiesneuvoston ehdotuksen kannalla sen vuoksi, että kansanedustajan työssä saattaa tapahtua myöhästymisiä esim. lentokoneen vuorojen myöhästymisen tai liikenneonnettomuuden vuoksi, jolloin ei pääse täsmällisesti eduskuntaan istuntoon ja tulee myöhemmin kuin 15 minuutin kuluksi. Edustaja silti kuitenkin osallistuu äänestyksiin ja käyttää puheenvuoroja. Mielestäni on aika nurinkurista tämä nykyinen pöytäkirjankäytäntö, että häntä ei ole merkitty läsnä olleeksi ja kuitenkin hän osallistuu istunnossa työskentelyyn. Kyllä minä siis olisin tämän alkuperäistekstin kannalla tässä asiassa.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimolle toteaisin vielä sen, kun hän puheenvuorossaan totesi, että tämän uudistuksen jälkeen vain viidesosa kansanedustajista istuu täällä paikalla, että minusta tämän eduskunnan täysistuntoyöskentelyä tulee jatkossa kehittää sillä tavalla, että tästä saadaan aidon vuoropuhelun ja keskustelun paikka eduskunnan, kansanedustajien ja maan hallituksen välillä. Minusta ydinkysymys on siinä, että täysistuntoyöskentelyä jätetään, ja eduskuntatyön kehittämistoimikunnalle, joka asiaa käsittääkseni vie eteenpäin, tämä on erittäin merkittävä haaste ja samalla myös hallituksen suuntaan viesti siitä, että hallituksen jäsenten paikallaolo täällä erityisesti asioita valiokuntaan lähetettäessä ja asioita valiokunnasta tänne tuotaessa on omalta osaltaan lisäämässä täysistuntojen mielekkyyttä ja sitä mahdollisuutta aitoon vuoropuheluun, jota varmasti valtaosa kansanedustajista kaipaa. Minusta pitää kehittää tätä täysistuntoyöskentelyä eikä pyrkiä erilaisilla säännöillä ja vippas-konsteilla pitämään kansanedustajat täällä istumassa.

Ed. Moilanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edellinen puheenvuoro oli aivan oikeaan osunut, ja olisi suotavaa, että tällaisia puheenvuoroja ei tarvitsisi täällä käyttää ja tästä asiasta keskustella. Mutta eduskuntatyön käytäntö on aivan selvästi osoittanut sen, että tästäkin asiasta tulee puhua. Mitä tulee siihen, että edustaja tulee paikalle nykykäytännön mukaan myöhemmin kuin 15 minuuttia istunnon alkamisen jälkeen, niin jos hän käyttää puheenvuoron ja jos hän osallistuu äänestyksiin, silloinhan hän tulee läsnä olleeksi istunnossa. Pöytäkirjoista silloin nähdään jälkeinpäin, että hän on ollut täällä. Äänestyslistoista se näkyy ainakin.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Huomauttaisin ed. Anttilalle, että on syytä pitää erossa, miten asiat ovat ja miten niiden pitäisi olla. Me olemme ilmeisesti molemmat yhtä mieltä siitä, miten niiden pitäisi olla, mutta meidän keinoimme tuon toteuttamiseksi ovat erilaiset. Minusta ed. Pulliaisen ehdotus säilyttää nykyinen käytäntö eikä hyväksyä hallituksen uudistusta palvelee pikemminkin sitä tavoitetta, joka ed. Anttilalla ja minulla on, kuin päinvastainen ehdotus.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Anttila oli siinä mielessä oikeassa, että eduskunnan taso on ollut huonoimmillaan silloin, kun viittiä vaille 11 yöllä me kahdestaan keskustelemme täällä isossa salissa. Mutta, arvoisa puhemies, toteaisin kuitenkin sen, että niinäkin kertoina, kun on oltu se 15 minuuttia täysistunnon alusta, me olemme olleet miltei kaikki täällä paikalla ja se on ollut tähtihetki tässä eduskuntatyössä. Tätä työtä voitaisiin kehittää sillä tavalla, että me kilvoittelemme niin, että me tulemme jo tuntia ennen tätä kolmen tunnin määräaikaan jonottamaan puheenvuoroa tänne, ja sillä tavalla stimuloidaan tätä keskustelua.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Käsitellessä on viuhahtajapykälä. Se tekee mahdolliseksi eduskunnassa viuhahtamisen, ja se on mielestäni väärin. Periaatteena pitää olla se, että ollaan paikalla ja käsitellään myös täysistuntojen aikana niitä lakiehdotuksia, joita valio-kunnissa valmistellaan. Tässä viuhahtajapykälässä erällä tavalla ollaan nyt tuhoamassa ulkopuolisten kontrollimahdollisuus sen suhteen, ovatko kansanedustajat paikalla vai eivätkö ole. Nimittäin sen jälkeen, kun luovutaan näistä läsnäolokartoista, jotka syntyvät äänestämällä paikalle ilmoittauduttaessa, ulkopuolisten on mahdotonta kontrolloida sitä, käyvätkö kansanedustajat talossa vai eivätkö käy, ja tässä mielessä mielestäni tämä kysymys ei ole juridinen eikä hallinnollinen siinä merkityksessä kuin ed. Alho tai ed. Väänänen täällä esittivät. Onhan yhdentekevää meidän näkökulmastamme, mikä tässä asiassa on jokin virallinen pöytäkirjajärjestys, kun tämän pykälän avulla ulkopuolisten pitää pystyä kontrolloimaan sitä, ovatko heidän kansanedustajansa täällä ylipäänsä paikalla vai eivätkö ole.

Näyttää siltä, että kansanedustajat mielellään ovat poissa paikalta ja hallituspuolueiden kansanedustajat erityisesti. Muistanpa eduskunnan täysistuntoja, jolloin samaan aikaan on järjestetty hallituspuolueiden kansanedustajille toinen tilaisuus, jossa tarjoillaan alkoholijuomia, ja useissa tapauksissa tämä on johtanut siihen, että hallituspuolueiden kansanedustajat ovat menneet siihen tilaisuuteen, jossa tarjotaan alkoholijuomia, ja täällä salissa ovat olleet paikalla vain opposition edustajat. Tässä merkityksessä kontrollia täytyy lisätä eikä tätä viuhahtajapykälää, esillä olevaa muutosta, pitäisi nyt hyväksyä.

Sen johdosta, että eduskunta ei söisi puhemies Sorsan munia, vaan ed. Pulliainen munia, kannatan ed. Pulliaisen pian lain yksityiskohteisessa käsittelyssä esittämää ehdotusta, jonka mukaan säilytettäisiin 15 minuutin läsnäolo- ja ilmoittautumisvelvollisuus.

Tässä yhteydessä kannatan myös ed. Laineen ehdotusta perustelulausumasta, joka tulisi tässä yhteydessä hyväksyä. Pidän täysin perusteltuna sitä, että hallituspuolueen edustajille ei anneta mahdollisuutta bluffata niin, että heidät merkitään läsnä olleiksi sellaisiin istuntoihin, joissa he eivät ole läsnä sen jälkeen, kun he ovat käyneet täällä viuhahtamassa jonakin heille sopivana aikana, eikä enää eduskunnan määräämänä aikana, saadakseen nimensä pöytäkirjaan tavalla, jota ulkopuoliset eivät pysty kontrolloimaan ja laatimaan listoja siitä, ketkä ovat paikalla ja ketkä eivät ole.

Ed. Alho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On tietysti aika typerää vastata ed. Seppäsen puheenvuoroon, mutta kun hän sanoi, että tämä kyseinen pykälä on viuhahduspykälä, niin hänhän on täsmälleen väärässä. Nykyiselläänhän se on nimenomaisesti viuhahduspykälä. Ilmeisesti ed. Seppänen on myös itse vain viuhahtanut omassa eduskuntaryhmässään. Kun tästä työjärjestyksen muutoksesta on pyydetty kaikkien eduskuntaryhmien lausuntoja, sehän on perustunut siihen, että eduskunta itse on halunnut työtään kehittää. Hallitus on toiminut vain lain esittelijänä ja perustuslakivaliokunta nyt sitten on asian käsitellyt.

Minua kiusaa se, että tässä keskustelussa näyttää siltä, että kaikki kaikesta huolimatta eivät ole vielä perehtyneet eduskunnan työtapoihin sen vuoksi, että ed. Moilasellakin oli käsitys siitä, että läsnä olijaksi tulee merkityksi sen jälkeen, kun on puhunut tai äänestänyt, vaikka ei olisikaan 15 minuutin kuluttua eduskuntaan tullut. Näinhän asianlaita ei ole. Poissa olevat ihmiset puhuvat ja poissa olevat ihmiset äänestävät tässä tapauksessa.

Nyt hän tällä muutoksella, kuten ed. Anttila totesi omassa puheenvuorossaan, tähdätään siihen, että pöytäkirjat ja eduskunnan täysistunnon kulku vastaisivat paremmin toisiaan. Tässä suhteessa todella on aika päästä eroon viuhahduspykälästä ja lähteä siitä, että eduskunnan täysistuntoon osallistutaan alusta loppuun saakka.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Opposition aloittama kes-

kustelu minun mielestäni osoittaa hyvin ja on esimerkki siitä, miksi Suomessa ei normaali parlamentarismi toimi eikä eduskunta ole tärkeän poliittisen keskustelun foorumi. Sehän selvästi on osoitettu, että oppositio näkee parlamentarismien ja demokratian 15 minuutin läsnäolo-ongelmana, kun se periaatteessa on nimenomaan politiikan sisältöongelma. Jos oppositio keskittäisi energiansa ja valjastaisi parhaat poliittiset aivonsa nimenomaan vaihtoehdon esittämiseen hallituspolitiikalle, niin siinä olisi jotain poweria ja järkeä toisin kuin tämmöisessä saivartelussa siitä, kuka istuu ja kuinka kauan ja mitä nappia painaa tässä eduskuntasalissa. Ihan toisista lähtökohdista syntyy vilkas poliittinen parlamentarismi.

Ed. V ä h ä k a n g a s (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä muutamilla työmailla tähän ikään oltuani ihmettelen tämän työmaan keskustelun tasoa. Minä olen sitä mieltä, että ainakaan minun äänestäjäni eivät ole kiinnostuneita tämän tapaisesta keskustelusta kuin nyt on käyty. He ovat kiinnostuneita siitä lainsäädännöstä, mitä eduskunta harjoittaa, ja niistä tuloksista, mitä täällä kansalaisten hyväksi tehdään. Minusta lehdistö on kiitettävällä tavalla pitänyt luetteloa niistä, jotka ovat paikalla ja jotka eivät ole, niin että ne, jotka ovat niistä tiedoista kiinnostuneita, saavat siitä melkein neljännesvuosittain katsauksen päivälehdistä.

Minä pahoittelen tämän tapaista keskustelua. Minusta se osoittaa, anteeksi vain edustajatoverit, jonkinlaista huonoa työmoraalia, kun täällä pitää alkaa itseämme ja toisiamme valistamaan ja mahdollisesti lehdistöllekin kertoa, kuinka hyviä edustajia itse kukin on, kuka on valvonut yöllä ja kuka päivällä.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron ed. Alhon puheenvuoron johdosta, kun hän totesi, että hallitus on tämän ehdotuksen eduskunnalle antanut. Ed. Alho, me emme nyt käsittele hallituksen ehdotusta, vaan eduskunnan puhemiesneuvoston ehdotusta. Se, mistä ed. Alho puhui, oli ilmeisesti ehdotus valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta, joka on toinen asia. Nyt on esillä eduskunnan työjärjestys, ja tästä on tehnyt ehdotuksen eduskunnan puhemiesneuvosto ja perustuslakivaliokunta on kyllä sen käsitellyt.

Ed. Jaakonsaari ilmeisesti haluaa kiertää kiusallisia asioita siirtyen kokonaan muihin asioihin. Mutta jos tämä keskustelu nyt nopeasti lo-

petetaan ja päätetään, niin sittenhän voidaan siirtyä niihin sisältökysymyksiin. (Ed. Jaakonsaari: Kyllä!) Minun puolestani tämä olkoon osaltani viimeinen puheenvuoro.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Lakien ja puhemiesneuvoston ehdotusten käsittelyssä voi tulla esille uusia asioita, jotka vaikuttavat edustajien mielipiteeseen, ja silloin niistä asioista pitää olla mahdollista muuttaa mielipidettä ja olla uusien asiaan vaikuttavien seikkojen jälkeen tarvittaessa eri mieltä kuin on ollut aikaisemmin.

Tässä mielessä koko eduskuntatyön ongelma on se, että hallituspuolueiden kansanedustajat eivät saa olla eri mieltä kuin mikä on hallituksen esitys. En muista yhtään sellaista esitystä omalta kansanedustajakaudeltani, jolloin hallituspuolueen kansanedustajat olisivat muuttaneet jotakin hallituksen esitystä, ja sehän turhauttaa. Me näemme sen turhautumisen siinä, että hallituspuolueiden kansanedustajat eivät ole paikalla. Vaikka nyt kysymyksessä on puhemiesneuvoston esitys, niin se on myös hallituspuolueiden edustajien esitys ja johtaa epäilemättä siihen, että pitkien lounaiden määrä lisääntyä ja syksystä lähtien eduskunnassa tulee lisää tyhjää tilaa.

Mitä tulee, ed. Alho, meidän ryhmämme lausuntoon tässä asiassa, täytyy todeta, että meidänkin ryhmässämme on tässä asiassa erimielisyyttä. Ed. Vähäkangas varmaan kuuluu äänestuksessa eri lailla käyttäytyvien joukkoon kuin jotkut muut meidän ryhmässämme, ja tältä osin eduskuntaryhmien lausunnot myös edustavat eduskuntaryhmien enemmistöjen kantaa. Tämä on kysymys, jossa sitä paitsi ei pitäisi olla sitovia kantoja. Meidänkin ryhmässämme äänestäjillä on vapaat kädet.

Mitä tulee ed. Jaakonsaaren puheenvuoroon, niin näissä asioissa täytyisi olla sisältöongelma. Se on asian ydin. Mutta ongelma on se, että hallituspuolueiden edustajat eivät voi puuttua siihen sisältöön, joka lailla on sen jälkeen, kun hallitus on esityksensä antanut. Me, jotka olemme valmiita sitä sisältöä muuttamaan, vain keskustelemme, kun hallituspuolueiden edustajat eivät voi puolustaa sellaista, mitä sitten äänestuksessa joutuvat hyväksymään, ja tämä on se perusongelma, joka turhauttaa.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vaikka voinkin olla ed. Jaakonsaaren kanssa samaa mieltä sii-

tä, miten tämä keskustelu edistää tai on edistämättä parlamentarismia ja demokratiaa, niin hänen vaihtoehdostaan en voi olla yhtä mieltä. Hän syyttää oppositiota siitä, että oppositio ei pysty tarjoamaan todellista vaihtoehtoa hallitukselle ja tämän takia täällä ei synny todellista keskustelua. Tämä ei ole ongelma, vaan ongelma on nimenomaan se, että vaikka me käsittelemme nyt täällä eduskunnan työjärjestystä, niin tässä talossa on epävirallinen työjärjestys, hallituspuolueiden pelisäännöt, joita ei koskaan käsitellä tässä salissa, mutta ne määräävät tämän talon työskentelyä paljon enemmän kuin eduskunnan työjärjestys. Niin kauan kuin hallituspuolueiden pelisäännöt ovat sellaiset kuin ne ovat, eli että mitään hallituksen esityksiä ei voi muuttaa, ei tämän talon työtä saa mielekkääksi millään tavoin. Tämä on täysin turhauttavaa työtä varsinkin nykyisellään, kun kokoomus on tullut mukaan hallitukseen. Se vei vähäisenkin mahdollisuuden valiokunnassa muuttaa hallituksen esityksiä. Näin ollen, ellemme saa tähän asiaan muutosta, ei tästä keskustelusta tässä salissa irtoa tämän enempää kuin nykyisellään.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jaakonsaari kaipasi vaihtoehtoa ja poweria opposition taholta. Arvoisa ed. Jaakonsaari! Minulla on koko ajan ollut sellainen käsitys, että me oppositiopuolueiden kansanedustajat olemme pyrkineet juuri puheenvuoroissamme niitä vaihtoehtoja tuomaan esille. Ed. Jaakonsaari on turhan harvoin kuuntelemassa niitä vaihtoehtoja ja debatoimassa niistä, vaikka onkin erinomainen keskustelijamuuten. Häneltä ei ole aina liiennyt aikaa siihen. Tämän takia minusta on aina tähtihetki nähdä ed. Jaakonsaari täällä täysistunnon alussa painamassa nappia ja katsomassa, miten päivä lähtee käyntiin.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Työjärjestyksen muutos on tietenkin eduskunnan asia, ja on tärkeää ja hyödyllistä, että siitä vaihdetaan täällä mielipiteitä. Mutta totuus on se, että tässäkään kohdin ei eduskunta päättä sen paremmin kuin se voi päättää oikeastaan kokonaisuudessaan mistään, koska asiat tulevat tänne valmiina. Silloin kun ne ovat tulleet valiokuntaan, ne ovat jo etukäteen valmiina. Sen vuoksi eduskunnan arvovalta ja koko eduskunnan työskentely on suurten ongelmien pyöriässä, kun nämä kysymykset eivät ole täällä päätettävissä ja muutettavissa silloin-

kaan, vaikka selvästi nähdään, että näin pitäisi tehdä. Näin on myös tämän asian kohdalla, vaikka se on täällä käsittelyssä, niin on etukäteen lyöty kiinni, mikä sen sisältö tulee olemaan.

Tuosta sisällöstä nimenomaan ed. Jaakonsaari puhui. Tämä onkin mielestäni eduskunnan työjärjestyksestäkin keskusteltaessa se oleellinen asia. Kun sisältö on lyöty etukäteen valmiiksi, niin mitä tehtävää täällä on sitten kansanedustajilla? Viime aikoina on tullut yhä selvemmäksi niin valiokunnissa kuin tässäkin salissa, että täällä ei voidakaan muuttaa, ja se on varmasti koko eduskunnan työskentelyn kannalta eräs suuri ongelma. Ongelma on myös se, että valiokunnissakaan ei enää olla paikalla sen paremmin kuin täällä salissa, koska sielläkään ei voida asioista päättää.

Ed. Alho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Viimeisen kerran sanon vain sen asian ed. Laineellekin, että hän voisi valistaa nimenomaisesti ed. Seppästä tästä kysymyksestä. Todellakaan paha hallitus ei ole antanut eduskunnan työjärjestyksen muutosesitystä vaan puhemiesneuvosto, ja perustuslakivaliokunta on sen käsitellyt. Kysymys on eduskunnasta itsestään lähteneestä työtapojen muuttamisesta. Nyt ed. Seppänen käyttää tätä aivan samanlaiseen keskusteluun kuin hän käyttää kaikkia muitakin käyttämiään puheenvuoroja, joissa hän asettaa hallituksen ja opposition vastakkain ja puhuu täällä vain hallituspuolueista. Tämä on eduskunnan omaa keskustelua, ja sen vuoksi minä toivon, että ed. Laine todella valistaisi tässä suhteessa ed. Seppästä, että hän voisi ymmärtää tämän asian.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin korjata ed. Pulliaisen vastauspuheenvuorosta väitteen, että ed. Jaakonsaari ei ole ollut usein paikalla. Ed. Jaakonsaari on usein paikalla. Hallitusryhmässään hän on niitä edustajia, jotka useimmiten ovat paikalla, ja haluaisin, että ed. Jaakonsaaren maine tässä suhteessa palautettaisiin.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä oleva puhemiesneuvoston esitys edustajien ilmoittautumismahdollisuudesta eduskuntatyöhön ei todellakaan ole mikään vallankumouksellinen esitys, ja siinä minäkin yhdyin ed. Jaakonsaaren käsitykseen. Mutta se on askel sellaiseen suuntaan, johon suuntaan ei pitäisi ottaa minkäänlaista askelta. Siksi ed. Pulliaisen

esitys siitä, että kansanedustajat eivät voisi saapua istuntoon, milloin sen itse itselleen parhaimmaksi näkevät, on mielestäni oikea. Eduskunnan pitäisi lisätä itsekuriaan työssään ja näin myöskin työmoraaliaan monella tavalla. Tämä olisi todella tarpeen. Kansalaiset tuntevat melkoista epäluottamusta kansanedustuslaitosta kohtaan monestakin syystä. Hyvin oireellista on, että Suomen eduskunta on eräiden Oecmaiden välisessä vertailussa toinen niistä kansanedustuslaitoksista, joihin enemmistö ääntäjäistä luottaa vähän tai ei lainkaan, ja toinen on Espanjan parlamentti tämän tutkimuksen mukaan. Luulisi, että tässä olisi hyvin puhuttelevaa sisältöä kaikille kansanedustajille. Siis tämän tutkimuksen mukaan Suomi on toinen niistä kansanedustuslaitoksista, joihin enemmistö ääntäjäistä luottaa vähän tai ei lainkaan.

Mielestäni on myös oikein, että istuntojen alussa edustajien läsnäolo todetaan aina. Onhan totuuden kiertämistä, että eräissä istunnoissa merkitään läsnä oleviksi päivän ensimmäiseen istuntoon ilmoittautuneet, jotka ovat kenties saattaneet kokonaan poistua talosta. Mielestäni ed. Laineen tekemä lausumaehdotus on siis oikea.

Ed. U. Leppänen: Herra puhemies! Täällä on aika paljon eri tahoilta puhuttu siitä, että läsnäolokontrolli olisi kovin olennainen kysymys eduskunnassa. Minä en hyvin suurta arvoa anna kontrollille. Totean myös, että keskusteluillakaan ei ole kovin suurta itseisarvoa. Sitäkin täällä on hyvin paljon jo korostettu. Sen sijaan ratkaisevaa on, mitä täällä päätetään, ja siinä suhteessa tietysti on tilanne hyvin vakava. Eduskunta ei päättää paljon mistään enää, vaan se päätetään jossakin muualla. Tässä suhteessa tietysti vakavin kysymys on suurten puolueiden ryhmäkuri, joka tulee tulevaisuuden yhteiskunnassa aste asteelta saada pois ja murrettua.

Ed. Anttila: Arvoisa herra puhemies! Porvoon valtiopäiväsymposiumissa pääsiäisviikon keskiviikkona käsiteltiin täällä puheenaolevaa aihetta: eduskunnan vaikutusmahdollisuuksia. Porvoon valtiopäiväsymposiumissa oli käsittelyn pohjana Suomen Akatemian rahoittama eduskuntatutkimus 1984. Tämä tutkimus perustuu viime vaalikauden kaikkien 200 kansanedustajan henkilökohtaiseen haastatteluun ja sen lisäksi 58 edellisen eduskunnan jäsenen henkilökohtaiseen haastatteluun. Tutkimuksen tuloksena todetaan mm., että lain kirjaimeen

perustuva kuva edustuksellisuuden toteutumisesta jää idealistiseksi. Todellisuus ja käytäntö poikkeavat siitä, mitä korkeimman vallan käyttäjälle on perustuslailla osoitettu. Eli tosiasiaa eduskunnan vaikutusmahdollisuudet lainsäädännön sisältöön ovat varsin minimaaliset. Se, että tämä tästä haastattelututkimuksesta käy ilmi, mielestäni kertoo, että kansanedustajat ovat olleet heitä haastateltaessa rehellisiä, koska muuten oikea kuva eduskunnan vaikutusmahdollisuuksista ei olisi mielestäni mahdollinen. Miksi asia sitten täällä on näin? Yksinkertaisesti siitä syystä, että meillä on vahva monipuoluehallitus, joka hyvin suvereenisesti ohjaa sisäpolitiikkaa. Hallituspuolueiden kansanedustajat ovat tyytyneet lähes myötäeläjän rooliin. Mielestäni pientä oiretta eduskuntaryhmien ja kansanedustajien ryhdistäytymisestä kertoo se keskustelu, joka käytiin mm. kokouksen eduskuntaryhmässä verouudistuksen jälkipyykin yhteydessä.

Ydinkysymys on se, että eduskunnan valiokuntalaitoksen mahdollisuutta vaikuttaa lainsäädännön sisältöön tulee lisätä. Se on ainoa keino, millä me voimme eduskunnan arvovaltaa ja asemaa korjata. Silloin ydinkysymys on, että hallitusten esitysten suuri arvovaltakysymys on poistettava. Sen on poistuttava. Totta kai se valiokuntatyössäkin edellyttää yhteistyötä yli puoluerajojen ja yhteistyötä hallituksen sisällä. Mutta mielestäni kestävä on se tilanne, mikä tänä päivänä monen esityksen kohdalla on, että jos valiokunnassa päädytään siihen, että muutosesitys tai muutos pitäisi tehdä, niin sitten käännytään armollisesti ministerin puoleen ja pyydetään mahdollista lupaa saada tämä korjauskehdotus tehdä. Minusta ydinkysymys tässä on se, että meidän kansanedustajina pitää yksinkertaisesti muistaa se, että valtaa ei myydä missään, sitä ei voi ostaa mistään, vaan se on kansanedustajien omalla toiminnalla hankittava. Silloin eduskunnan täysistuntotyöskentelyn järkevöittäminen vaatii sitä, että valiokuntalaitoksen vaikutusmahdollisuudet saatetaan sille tasolle, mikä niillä hallitusmuodon mukaan on.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Yleiskeskustelussa on ed. Laine ed. Seppäsen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta kehottaa puhemiesneuvostoa seuraamaan edustajien läsnäoloa päivän ensimmäisen täysistunnon jälkeen pidettävissä täysistunnoissa ja harkitse-

maan ehdotusta eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta siten, että myös ensimmäisen täysistunnon jälkeen pidettävissä myöhemmissä täysistunnoissa suoritettaisiin nimenhuuto edustajien länsäolon toteamiseksi.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Eduskunta ryhtyy ehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

18 b ja 31 § hyväksytään keskustelutta.

33 §.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 33 §:n 2 momentti poistetaan.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Kannatan ed. Pulliaisen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Pulliaisen ed. Seppäsen kannattamana ehdottanut, että 2 momentti poistetaan.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Pulliaisen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 132 jaa ja 22 ei-ääntä; poissa 45. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

36, 45 a ja 52 c §, voimaantulosäännös, johdolaase ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Puhemies: Tämän jälkeen on äänestettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Laineen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 128 jaa- ja 29 ei-ääntä; poissa 42. (Koneään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Muistutus valtioneuvoston jäsenten virkatoimen lainvastaisuudesta

Ainoa käsittely

Ed. Helteen ym. kirjelmä (1988 vp.)

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1

Toinen varapuhemies: Perustuslakivaliokunnan annettua mietinnössään n:o 1 lausuntonsa pääministeri Harri Holkerin ja valtioneuvoston eräiden muiden jäsenten, nimittäin silloisen ulkoasiainministerin Kalevi Sorsan, opetusministeri Christoffer Taxellin, liikenneministeri Pekka Vennamon, kauppa- ja teollisuusministeri Ilkka Suominen, ministeri Ulla Puolanteen, maa- ja metsätalousministeri Toivo T. Pohjolan, sosiaali- ja terveysministeri Helena Pesolan, ympäristöministeri Kaj Bärlundin ja ministeri Tarja Halosen virkatoimen lainvastaisuudesta on eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja oikeuskanslerin virkatoimen lainmukaisuutta 25 päivänä marraskuuta 1922 annetun lain 6 §:n mukaan eduskunnan vallassa päättää, joko että asianomaiset valtioneuvoston jäsenet on pantava syytteeseen valtakunnanoikeudessa sanotun lain mukaan taikka että asia on raukeava.

Jos eduskunta ei suorastaan päättä, että asia on raukeava, on asianomaisia valtioneuvoston jäseniä kehotettava antamaan eduskunnalle kirjallinen tai suullinen selitys, joka on annettava kymmenen päivän kuluessa tiedon saamisesta.

Eduskunta voi siis asian käsittelyn tässä vaiheessa päättää, että käsiteltävänä oleva asia joko kaikkien tai joidenkin osalta raukeaa. Muussa tapauksessa eduskunnan on kehotettava valtioneuvoston asianomaisia jäseniä antamaan eduskunnalle edellä mainitun vastuunalaisuuslain 6 §:n 2 momentissa säädetty kirjallinen tai suullinen selitys asiassa.

Huomautan valtiopäiväjärjestyksen 62 §:n säännöksestä, jonka mukaan edustaja saa häntä henkilökohtaisesti koskevassa asiassa olla mukana keskustelemassa, mutta ei päätöstä tekemässä.

Keskustelu:

Ed. Zyskowič: Herra puhemies! Perustuslakivaliokunta on käsitellyt kansanedustaja Helteen ja seitsemän muun edustajan 14 päivänä lokakuuta 1988 päivätyn kirjelmän, joka sisältää ministerivastuulain mukaisen muistutuksen Harri Holkerin hallituksen jäsenten virkatoimen lainvastaisuudesta.

Muistutuskirjelmän, joka koskee valtioneuvoston periaatepäätöstä valtiontakuun myöntämisestä Chilessä toimivan La Escondida -kaivosyhtiön luotolle, käsittelyyn perustuslakivaliokunnassa antoi oman vivahteensa se, että tarkasteltavana olevan asian oli valtioneuvosto määrännyt salaiseksi. Tämä seikka herätti valiokuntakäsittelyä ajatellen etukäteen mielenkiintoa, mutta se ei kuitenkaan muodostunut muistutuskirjelmän käsittelyssä varsinaiseksi ongelmaksi.

Kuten valiokunnan mietinnöstä ilmenee, perustuslakivaliokunnassa katsottiin, että valiokunnalla on ministerivastuulain mukaisesti tehtyä muistutuskirjelmää käsitellessään oikeus saada tutustua kaikkiin niihin tietoihin, joiden perusteella muistutuksessa tehtyjä väitteitä voidaan oikeudellisesti arvioida. Tämän jälkeen valiokunta sai pyynnöstään nähtäväkseen kaikki haluamansa asiaa koskevat asiakirjat.

Tähän salaisuusproblematiikkaan liittyy kysymys valtioneuvoston puheena olevaa periaatepäätöstä koskevan äänestystuloksen selostamisesta valiokunnan mietinnössä. On ymmärrettävästi herättänyt jonkin verran kummekuntaa se, että valiokunnan mietinnöstä voi saada tietoa sellaisesta valtioneuvoston äänestyksestä, joka valtioneuvoston päätöksen nojalla kuuluu salassapidon piiriin. Selitys on kuitenkin yksinkertainen. Valtioneuvoston salassapitomääräys ei sellaisenaan koske eduskuntaa, jonka osalta asioiden salassapito on säännelty erikseen. Näin ollen ja kun valtioneuvoston äänestyksen selostaminen oli tarpeen prosessuaalisten seikkojen vuoksi ja kun se saattoi tapahtua vaarantamatta mitään perusteltuja intressejä, ei valiokunnassa nähty aiheelliseksi tehdä asiasta erityisempää ongelmaa.

Ed. Helteen muistutuskirjelmä pitää sisällään neljä syytöskohtaa: ensinnäkin, että valtioneuvostolla ei ollut laillista oikeutta määrätä asiaa määräämässään laajuudessa salaiseksi; toiseksi että Suomen osallistuminen La Escondida -hankkeeseen on eräiden Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten vastaista; kolmanneksi

että ei ollut olemassa perusraaka-ainehuollon turvaamiseksi annetun lain mukaisia edellytyksiä takauspäätöksen tekemiselle; neljänneksi muistutuskirjelmässä ehdotetaan tutkittavaksi, liittyykö La Escondida -kaivosyhtiön osakkaana olevan Rio Tinto Zink -yhtiön Etelä-Afrikan kytkeäntöihin jotakin sellaista, jonka vuoksi periaatepäätös loukkaisi eräistä Etelä-Afrikan kohdistuvista toimenpiteistä annetun lain säännöksiä tai Suomen ihmisoikeusvelvoitteita.

Mitä ensinnäkin asian määräämiseen salassa pidettäväksi tulee, valtioneuvosto voi asiakirjan julkisuuslain 9 §:n 3 momentin nojalla yksittäistapauksessa määrätä käsiteltävänään olevan asian tai asiakirjan salassa pidettäväksi mm., jos se on tarpeen liikesalaisuuden säilyttämiseksi. Valtioneuvoston tekemä päätös asian, ei vain eräiden asiakirjojen, määräämisestä salaiseksi merkitsi sitä, että asia kokonaisuudessaan, myös asian käsittely valtioneuvoston yleisistunnossa äänestyksineen, saatettiin salassapidon piiriin. Tältä osin valtioneuvosto menetteli muistutuskirjelmän mukaan lainvastaisesti. Kysymys kuuluu: Oliko olemassa perusteita itse asian, ei vain asiakirjojen, määräämiselle salaiseksi?

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan asian salaiseksi määräämiselle pariaatepäätöksen tekemisen osalta oli olemassa perusteet, koska Outokumpu Oy kävi vielä tuolloin neuvotteluja La Escondida -hankkeesta ja hankkeen tämän kaltainen julkitulo siinä vaiheessa olisi voinut heikentää yhtiön neuvotteluasemaa. Tästä syystä asianomaiset valtioneuvoston jäsenet eivät menelleet lainvastaisesti määrätessään itse asian asiakirjan julkisuuslain nojalla salassa pidettäväksi.

Kiinnitän myös huomiota siihen, että asiakirjan julkisuuslain säännökset eivät anna konkreettista tukea sille käsitykselle, jonka mukaan salaiseksi määräämisessä valtioneuvosto ei saa esimerkiksi salassapitoajan suhteen mennä yhtään pidemmälle kuin suojeltavan intressin kannalta on aivan välttämätöntä.

Valiokunta on edellä käsitellyn kysymyksen laillisuusarvioinnin lisäksi kiinnittänyt mietinnössään kuitenkin huomiota myös siihen, että valtioneuvoston salassapitopäätös merkitsi suoraan asiakirjan julkisuuslain nojalla, kun muusta ei erikseen päätetty, 25 vuotta kestävää salassapitoa. Kun salassapitomääräyksen antamisen tavoitteena oli turvata Outokumpu Oy:n asema käynnissä olleissa neuvotteluissa, ei mainittua salassapitoaikaa voida pitää välttämättömänä

esimerkiksi sellaisten seikkojen osalta kuten tieto asian esilläolosta valtioneuvostossa ja silloin toimitetusta äänestyksestä.

Valiokunta toteaaakin mietinnössään, että yksittäisen salassapitomääräyksen perusteleminen ja laajuuteen sekä määräykseen liittyvän salassapitoajan oikeasuhtaisuuteen hyvän hallinnon kannalta tulisi kiinnittää huomiota kehitettäessä salaisten asioiden käsittelyä valtioneuvostossa.

Muistutuskirjelmän toisessa kohdassa on kyse taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevasta kansainvälisestä yleissopimuksesta ja kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevasta kansainvälisestä yleissopimuksesta. Yleissopimusten 1 artikloissa käsitellään saman sisältöisesti kansojen oikeutta luonnonvaroihinsa. Kp-sopimuksen 1 artiklan 2 kohdan mukaan kansat voivat vapaasti käyttää luonnonrikkauksiaan omiin tarkoituksiinsa.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan selostettua sopimusmääräystä on pidettävä oikeudellisenä periaatteena eikä yksittäisten riitakysymysten ratkaisemiseen suoraan käyttökelpoisena oikeudellisenä sääntönä. Liittyessään kyseisiin yleissopimuksiin Suomen valtio on sitoutunut tavoittelemaan tämän oikeudellisen periaatteen ilmaisemaa päämäärää. Sopimusmääräykset eivät kuitenkaan kiellä sopimusvaltioita taikka niiden kansalaisia tai oikeushenkilöitä myötävaikuttamasta luonnonrikkauksia koskeviin kauppoihin.

Muistutuskirjelmässä korostetaan, että Chilen kansa ei ole luovuttanut oikeutta kuparivarojen hyödyntämiseen, vaan Chilen hallitus. Kp-sopimuksessa on todellakin käytetty termiä "kansaa" termin "valtio" asemesta. Tällä on saamani käsityksen mukaan haluttu korostaa joidenkin täyttä valtiollista itsenäisyyttä vailla olevien alueiden tai riittävää itsenäisyysoikeutta vailla olevien kansojen oikeutta suvereenien valtioiden rinnalla. Tällä terminologialla ei sopimuksentekijöiden tarkoituksena ole kuitenkaan ollut hajottaa sopimukseen osallisina olevien suvereenien valtioiden velvoitteita toisaalta hallituksen, toisaalta kansan tai eri kansallisuuksien mukaan jakaantuviksi osavelvoitteiksi. Suvereenien valtioiden oikeus luonnonvaroihinsa on taas perinteisen kansainvälisen oikeuden jatkuvasti tunnustama normi. Suvereenina valtiona Chile omaa oikeuden alueensa luonnonvaroihin. Suvereenien valtioiden virallisten hallitusten omana asiana on, miten ne haluavat luonnonvarojansa hyödyntää.

Totean tältä osin vielä lopuksi, että kovin kummalliseen valoon joutuisi ei vain Suomen, vaan lähes kaikkien muiden maailman maiden ulkomaankauppa, mikäli puheenaolevia sopimuksia tulkittaisiin muistutuskirjelmän tavoin siten, että luonnonvaroihin liittyvää kauppaa voidaan harjoittaa vain sellaisten maiden kanssa, joissa on demokraattisesti valittu hallitus. Perustuslakivaliokunta katsoo, että asianomaiset valtioneuvoston jäsenet eivät menetelleet myöskään kansainvälisiin sopimuksiin liittyvän perusteen kannalta arvioituna lainvastaisesti osallistuessaan periaatepäätöksen tekemiseen.

Muistutuskirjelmän kolmas kohta liittyy valtioneuvoston perusraaka-ainehuollon turvaamiseksi annettuun lakiin. Muistutuskirjelmän mukaan ei ollut olemassa mainitun lain 4 §:n mukaisia edellytyksiä takauspäätöksen tekemiselle. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta on ensinnäkin voinut varmistua siitä, että asia on valtioneuvostossa käsitelty valiokunnan mietinnössä tarkemmin selostetussa laillisessa järjestyksessä.

Puheena olevan lain 4 § sisältää päätöksentekoa ohjaavan säännöksen, jonka mukaan taakuuhakemusta ratkaistaessa erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, kuinka tarpeellinen taattava luotto on kansantalouden kannalta tärkeän pitkäaikaisen raaka-aineiden tuontisopimuksen edellytyksenä. Sen selvityksen perusteella, mitä valiokunta on saanut asian käsitelystä valtioneuvostossa, valiokunta toteaa valtioneuvoston kiinnittäneen periaatepäätöstä tehdessään lain vaatimalla tavalla huomiota käsiteltävänä olevaan hakemukseen kansantalouden kannalta. Mainittuun säännökseen kiinnitettiin huomiota mm. asian esittelymuistiossa.

On lisäksi huomattava, että valtioneuvoston periaatepäätöstä edelsivät Vientitakuulaitoksen lausunnon lisäksi mm. Suomen Pankin, valtiovarainministeriön ja työvoimaministeriön puoltavat lausunnot. Periaatepäätöstä tehtäessä käytössä olleet tiedot ja selvitykset osoittavat, että lain 4 § ei ollut esteenä takuun myöntämiselle. Näin ollen valiokunta katsoi, ettei muistutuskirjelmässä tarkoitettu valtioneuvoston periaatepäätös takuun myöntämisestä ole tältä osin lain vastainen.

Neljänneksi valiokunta on tutkinut ministerivastuulain tarkoittamana muistutuksena muistutuskirjelmän maininnat La Escondida -kaivosyhtiön osakkaana olevan Rio Tinto Zink -yhtiön Etelä-Afriikka-kytkennöistä. Valiokunta

toteaa, että kansainvälisen oikeuden mukaan yhtiöiden kansallisuus määräytyy niiden perustamispaikan ja rekisteröidyn toimipaikan mukaan. Ainoastaan joissakin poikkeustapauksissa on valiokunnan saaman selvityksen mukaan mahdollista antaa puhevalta myös valtioille, joihin yhtiö liittyy pääasiallisen toimipaikan, keskusjohdon tai pääasiallisten osakkeenomistajien välityksellä.

La Escondida -yhtiö on Chilen oikeuden mukaan perustettu oikeushenkilö, jolla on rekisteröity toimipaikkansa Chilessä. Yhtiö on kansainvälisessä oikeudessa vallalla olevan lainsäädännön mukaan chileläinen oikeushenkilö. Esitetyt arviot yhtiön tulevasta pääasiallisesta toimipaikasta ja keskusjohdon sijainnista tukevat samaa päätelmää.

Ainoa seikka, joka jossakin poikkeuksellisessa tilanteessa voisi kytkeä La Escondida-yhtiön johonkin muuhun kuin Chilen kansallisuuteen, on yhtiön omistus pohja. Siltäkin osin muiden kuin Yhdysvaltain, Australian, Englannin ja Japanin omistussuhteet jäävät puhevallan perustamisen kannalta merkityksettömiksi.

Muistutuskirjelmässä mainitun Rio Tinto Zink -yhtiön, jonka chileläinen tytäryhtiö omistaa 30 % La Escondida -yhtiöstä, osakkeet ovat kaupan Lontoon pörssissä. Eteläafrikkalaisten fyysisten ja juridisten henkilöiden välittömässä omistuksessa on osakerekisteristä annettujen tietojen mukaan yhtiöstä ollut syksyllä 1988 noin 0,001 %. Valiokunnalle kerrotun mukaan eteläafrikkalaisten omistus yhtiön osakepääomasta erilaisten välikäsiensä kautta on merkityksetön eli jäisi enimmilläänkin arvioiden alle yhden prosentin. Luonnollisesti on selvää, ettei perustuslakivaliokunta ole ns. välikäsiomistuksen osalta ryhtynyt tai pystynyt hankkimaan mitään sellaista salattua tietoa, jota kukaan muukaan ei ole mistään onnistunut hankkimaan.

Kaiken kaikkiaan on selvää, ettei ole perusteita pitää Rio Tinto Zink -yhtiötä eikä La Escondida -yhtiötä, josta ensin mainitun chileläinen tytäryhtiö omistaa siis 30 %, kansallisuudeltaan eteläafrikkalaisina. Näin ollen valtioneuvoston periaatepäätös ei tältäkin kannalta arvioituna ole lain vastainen.

Herra puhemies! Perustuslakivaliokunta ei ole muistutuskirjelmää tutkiessaan voinut havaita asianomaisten Harri Holkerin hallituksen jäsenten menettelleen lain vastaisesti. Itsestään selvää on, ettei valiokunta ole tässä yhteydessä lähtenyt ottamaan kantaa valtioneuvoston periaatepäätöksen tarkoituksenmukaisuuteen. Kai-

ken edellä lausutun perusteella ehdotan kunnioittaen eduskunnan päätettäväksi, että valtioneuvoston jäseniä vastaan tehty muistutus on raukeava.

Ed. Helle: Herra puhemies! Julkisuus, poliittisten päätösten avoimuus, glasnost, kuten neuvostoliittolaiset naapurimme asian ilmaisevat, on kokenut suomalaisessa poliittisessä ilmastossa viimeisen vuoden aikana vastatuulta — sen tapaista asiaa nyt käsittelemme.

22.6.1988 maan punamustahallitus päätti myöntää Outokumpu Oy:n ylikansalliselle kauppakumppanille chileläisen kuparirikasteen hankinnan vastalahjaksi valtiontakauksen. Päätös oli poliittinen, ja se koski kauppaa, tarkemmin sanottuna se koski Suomen kauppapolitiikkaa. Kun hallitus salasi takauspäätöksensä, se katsoi tällä päätöksellään poliittista julkisuutta arvokkaammaksi hallituksen eripuraisuuden peittelemisen sekä ylikansallisen yhtiön ja Outokumpu Oy:n yksityisen liike-edun. Kun nykyiset hallitsijat piirtävät Suomen uutta Chile-politiikkaa, ei nykyisen oikeistohallituksen poliittisen ajattelun mukaan tällaista politiikkaa pidä voida enää edes arvostella, kun nämä päätökset salataan.

Toisen esimerkin poliittisia sulojaan kaihtavasta maamme hallituksesta tarjoaa hallituksen esitys uudeksi virkarikoslainsäädännöksi, johon sisältyy virkamiehen ja julkisyhteisön työntekijöiden osalta uusi kriminalisointi. Sen mukaan virkarikoksena tuomittaisiin myös luvattoman tiedon antaminen sellaisesta asiakirjasta, joka ei ole vielä julkinen. Säännös johtaisi tosiasiallisesti vaitiolovelvollisuuden laajenemiseen virkamiehiksi ymmärrettyjen piirissä, esimerkiksi monissa kunnallisen sektorin vasta valmisteilla olevissa hankkeissa. Erityisesti tätä kehitystä edistäisi samaiseen lakiesitykseen sisältyvä virkamieskäsitteen määrittely, jossa myöskin kunnanvaltuutetut ja kunnallisten lautakuntien jäsenet on luettu virkamiehiksi.

Esitetyn asiantuntija-arvion mukaan uusi salsapitorikos murentaisi myös lehdistön lähdesuojaa niiltä osin, kuin kyseessä on valmisteilla oleva päätöksentekoaaineisto. Toisin sanoen lehdistön olisi ilmaistava tietojensa antajan henkilöllisyys mahdollisessa rikostutkinnassa.

Hallituksen esitys uudeksi virkarikoslainsäädännökseksi edustaa tältä osin poliittiselle julkisuudelle kuolettavaa ennustetta. Tiedottamista siitä, mikä koskee kansalaisten keskeisiä ja läheisiä tulevaisuuteen vaikuttavia poliittisia pää-

on sinänsä pitänyt kansojen oikeutta luonnon-varoihin koskevaa säännöstä yhtä velvoittavana kuin muitakin sopimusmääräyksiä. Ero selkeästi yksilön oikeuksia käsitteleviin artikloihin verrattuna on tämän säännöksen kollektiivinen luonne, minkä vuoksi sitä ei voida käyttää YK:n ihmisoikeusjärjestelmässä yksilövalituksen perusteena.

Kokonaan toinen kysymys on se, miten tämän säännöksen oikeudellinen vaikutus ilmenee vastaisuudessa Chilen epädemokraattisen hallinnon kukistumisen jälkeen, johon liittyviä ulottuvuuksia ei ilmeisesti ole kattavasti käsitelty valiokunnassa.

2) Kp-sopimuksen merkitystä hallituksen olisi tullut pohtia tulevaisuuden kannalta. Millaiseen tilanteeseen Suomen taholta tehdyt investoinnit joutuvat Chilen siirtyessä demokraattiaan? Tiedämme jo nyt, että Chilen oppositio on ilmoittanut kansallistavansa diktatuuriaikana ulkomaisille yhtiöille siirrettyjä tuotantolaitoksia. Kun näin tapahtuu, valtiollista valtaa käyttää Chilen nykyinen oppositio, ja silloin kp-sopimuksen vastaisesti suoritettujen luonnonrikkauksia koskevat kauppasopimukset voidaan uuden hallituksen toimesta purkaa ilman korvausta kp-sopimuksen vastaiseen menettelyyn vedoten. Tähän näkökohtaan ei perustuslakivaliokuntakaan näytä kiinnittäneen huomiota.

Toinen kysymys valiokunnan mietinnössä, johon on aiheellista kiinnittää myönteistä huomiota, on valiokunnan toteamus sen oikeudesta saada haltuunsa salaiseksi määrättyjä asiakirjoja. Vaikka tästä asiasta ei hallituksen muutamia virkamiehiä lukuun ottamatta liene vallinnutkaan epäilyksiä, se on kuitenkin tärkeä eduskunnan asemaa korostava toteamus.

Arvoisa puhemies! Muistutuksemme on laadittu oikeudellisiin perusteisiin nojautuen. Vaikka perustuslakivaliokunta ei olekaan todennut ministereiden syyllistyneen ministerivastuulain tarkoittamalla tavalla lainvastaisuuteen, voidaan todeta, että muistutus on ollut aiheellinen ja terveellinen, sillä sen avulla on korostunut poliittiselle demokratialle keskeinen kysymys poliittisesta julkisuudesta ja päätösten salaamisen rajankäynnistä. Sen avulla on voitu osoittaa asiakirjojen julkisuuslainsäädännön epämääräisyyksiä ja niistä johtuva valtioneuvoston salaamiskäytännön selkiytymättömyys, mihinkä on jo kiinnitetty huomiota. Muistutuksen ansiosta perustuslakivaliokunta huomautti hallituksen salaamispäätöksen olevan ajallisesti

ja asiallisesti rajoitettu ja että valtioneuvoston harkintavalta näiltä osin ei ole vapaata, toisin kuin hallituksen ministerit uskoivat.

Lopuksi voidaan todeta, että muistutuksen avulla voitiin saattaa julkisuuteen nykyisen hallituksen koko menettely La Escondida -takaussuikailun yhteydessä. On tapahtunut julkistaminen, jota äsken perustuslakivaliokunnan puheenjohtajakin joutui selittämään, miksi näin on tapahtunut, vaikka hallitus on toisin päättänyt. Nähdäkseni tällä asian käsittelyllä voidaan saada säännöksiä, joilla tämän tapainen menettely voidaan ehkäistä vastaisuudessa ja päästään huomattavasti avoimempaan ja demokraattisempaan asioitten käsittelyyn myös hallitustasolla.

Ed. Zyskowiec (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Lyhyesti vastaisin pariin kohtaan, joihin ed. Helle kiinnitti huomiota.

Ensiksi, mitä tulee kp-sopimuksen 1 artiklan 2 kohdan luonnehdintaan valiokunnan mietinnössä, niin sitä ei, toisin kuin ed. Helle epäili, ole tehty huolimattomuudesta vaan perustuen niihin asiantuntijalausuntoihin, joita valiokunta tämänkin asian osalta sai asiantuntijoita kuullessaan.

Mitä sitten tulee toiseen kohtaan, johon ed. Helle kiinnitti huomiota sanoen, että valiokunta ei ole valitettavasti kiinnittänyt huomiota asiaan, eli kohtaan, jossa on kyse siitä, mitä mahdollisesti valtaan nouseva Chilen nykyinen oppositio tekee La Escondida -kaivokselle tai vastaaville, niin valiokunta ei todellakaan tähän asiaan ole kiinnittänyt erityistä huomiota, koska ei kai ed. Hellekään ole sitä mieltä, että se seikka, mitä Chilen tuleva hallitus tulee tekemään, vaikuttaa sinänsä nyt puheena olevan takauspäätöksen lainmukaisuuden arviointiin.

Ed. Laine: Herra puhemies! Haluan lyhyesti todeta nyt käsiteltävän asian yhteydessä demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmän kannanoton, mielipiteen. Me olemme sitä mieltä, että kantelukirjelmän esittäminen ja kantelukirjelmässä mainitut perustelut ovat kestäviä. Me tuemme niitä. Pidämme aiheellisena kantelukirjelmässä esitettyjen näkökohtien tutkimista, joka nyt on tapahtunut perustuslakivaliokunnassa. Erityisesti meidän mielestämme asian yhteydessä esiintynyt salaaminen, yhteistyö Chilen sotilasjuntan kanssa ja myös yhteydet Etelä-Afrikkaan olivat niitä perusteluja, niitä seikkoja, joiden vuoksi asian tutkiminen on ol-

lut tarpeen. Me emme ole tyytyväisiä perustuslakivaliokunnan lausunnon sisältöön mm. johdun siitä, että esimerkiksi mainitun salailun osalta valiokunnan lausunto on erittäin lievä. Se ei mielestäni anna hallitukselle mitään ohjetta mahdollisissa vastaisissa tapauksissa noudattaa julkisempaa linjaa.

Ed. Helle viittasi äskeisessä puheenvuorosaan siihen, että asia on poliittinen luonteeltaan, kauppapoliittinen, ja tähän ed. Helteen mielipiteeseen voi yhtyä. Nimittäin taloudellinen yhteistyö Chilen sotilashallinnon kanssa merkitsee todella tuen antamista tälle sotilashallinnolle, ja siksi mielestäni oli erittäin hämmästyttävää, että ulkoasiainministeriö, valtiovarainministeriö, työvoimaministeriö ja Suomen Pankki puolsivat Outokummun hakemusta. Mutta kaikkein hämmästyttävintä oli se, että valtioneuvosto antoi sitten tuon takauksen. Ainoa valonpilku on siinä, että kaksi ministeriä näyttää selvitysten mukaan olleen asiasta eri mieltä. Tämä puolestaan todistaa sen, ettei asiassa kaikki ole niin selvää kuin hallituksen taholta nyt on haluttu antaa ymmärtää ja milloisille näkökannoille perustuslakivaliokunta on asettunut sellaisin perustein kuin ennakkoon oli arvioitavissa. Arvelen, että kantelukirjelmän tekijätkin alun perin olivat tästä melko varmoja.

Mielestäni tapahtumasarja kuitenkin antaa aiheen tehdä sellaisen johtopäätöksen, että maassamme tulisi välittömästi ryhtyä toimenpiteisiin, joilla valtionyhtiöt — ja sikäli kuin mahdollista myös muut mutta nyt erityisesti valtionyhtiöt — velvoitettaisiin noudattamaan uuden kansainvälisen talousjärjestyksen periaatteita ulkomaisessa yhteistyössään. Nämä periaatteet on YK hyväksynyt 1974, ja niiden luulisi kelpaavan Suomessa valtionyhtiöiden toiminnan ohjenuoraksi.

Lopuksi vielä viittaan esitetyn kantelukirjelmän erääseen kohtaan, jota lainaan. Tässä sanotaan näin: ”Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 1 artiklan 2 kohdan mukaan kansat voivat vapaasti käyttää luonnonrikkauksiaan ja -varojaan omiin tarkoituksiinsa, mikäli se ei vahingoita yhteisen edun periaatteelle perustuvan kansainvälisen taloudellisen yhteistyön ja kansainvälisen oikeuden velvoituksia.” Mielestäni ajatus, joka tähän on kirjattu, kelpaa myös suomalaisten yritysten ja erityisesti valtionyhtiöiden kansainvälisen toiminnan periaatteeksi. Jos tästä pidettäisiin kiinni, sellaisia toimenpiteitä, joista nyt on kysymys, ei pääsisi syntymään.

Ed. Zyskowitz (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Puheenvuorossaan ed. Laine sanoi, että se, että kaksi ministeriä valtioneuvostossa vastusti nyt puheena olevaa päätöstä, osoittaa, että asia ei ole niin selvä kuin hallitus ja myös perustuslakivaliokunta antavat ymmärtää. Väärinkäsitysten välttämiseksi haluan korostaa sitä, että valiokunnan saaman selvityksen mukaan mainitut ministerit Halonen ja Taxell vastustivat puheena olevaa periaatepäätöstä nimenomaan tarkoituksenmukaisuussyistä eivätkä sen vuoksi, että olisivat pitäneet sitä lain vastaisena.

Ed. Alho: Herra puhemies! Kun hallitus päätti antaa takauksen Outokummulle, jotta se saattoi hyödyntää ylikansallisen La Escondida-kaivosyhtiön kuparivoimavaroja, väitettiin tuolloin, että tuo päätös ja siitä syntynyt julkinen keskustelu olisi ollut ”kesäcupla”. Näinhän ei asia ollut lainkaan, vaan osoittautui todella, että kysymys on poliittisen harkinnan arviosta ja hyvinkin syvällisistä suomalaisen ulkopoliitiikkaan liittyvistä arvioista, myös politiikan moraaliin liittyvistä arvioista. Uskon, että kun ed. Helteen johdolla SKDL:ään lukeutuvat edustajat ovat tehneet muistutuskirjelmän valtioneuvoston jäsenten virkatoimien lainvastaisuudesta, hekään eivät ole tehneet sitä sen vuoksi, että edellyttäisivät tai pitäisivät itsestään selvänä, että kysymyksessä olisi ministerivastuulain mukainen rikkomus, vaan ennen kaikkea he ovat halunneet saattaa asian eduskunnassa poliittiseen keskusteluun, mikä onkin tarpeellista.

Perustuslakivaliokunta on tehnyt kohtuullisen huolellista työtä, kuunnellut hyvin paljon asiantuntijoita aihepiiristä, niin kuin perustuslakivaliokunnan mietinnöstä näkee. Se tietysti osoittaa sitä vakavuutta, joka pitääkin olla silloin, kun tehdään muistutuksia valtioneuvoston jäsenten virkatoimien suhteen. Niihin on suhtauduttava oikeusistuimen huolellisuutta ja perehtyneisyyttä vaativalla tavalla. Näin mielestäni perustuslakivaliokunta on todella tehnyt. Olen vakuuttunut siitä, että yksikään tehdyistä muotoiluista ei ole erehdys tai sattumanvarainen, vaan ne ovat hyvin huolellisesti harkittuja. Olen itse sillä kannalla, joka on ollut myös valiokunnassa kanta, etteivät asianomaiset valtioneuvoston jäsenet ole kysymyksessä olevassa asiassa menetelleet lain vastaisesti, ja näin ollen kannatan ed. Zyskowiczin ehdotusta.

Se, mikä La Escondida -hankkeessa on mie-

lenkiintoista, on sen poliittiset ulottuvuudet ja asian menettelytavat. Valiokunta on erityisen huolellisesti paneutunut asiakirjojen julkisuutta koskevaan lainsäädäntöön ja päätöksen salaiseksi julistamisen luonteeseen, jonka hallitus valitsi menettelytavaksi kesällä, jolla se myös halusi estää julkisen keskustelun takauspäättöksen ympäriltä.

Ehkä kaikkein tärkein asia, joka valiokunnan mietinnöstä nouseekin esille, on juuri se, että valiokunta on todennut, että ministerivastuulain mukaista selvitystä tehdessään sen on saatava kaikki mahdolliset asiakirjat käyttöönsä. Tämähän ei ollut itsestään selvää kovinkaan monelle, joskin se oli tietysti itsestään selvää valiokunnalle, jonka kannan myös oikeuskansleri on vahvistanut. Näin ollen se on tukemassa sitä hyvin tärkeää hallintokulttuurimuutosta, jota mielestäni Suomessakin pitää edistää, että asiat eivät suinkaan ole salaisia vaan asiat ovat ennen kaikkea julkisia. Asioiden erilaiset näkökohdat tulevat paremmin esitetyiksi silloin, kun niitä ei julisteta salaisiksi vaan ne julistetaan julkisiksi.

Esillä olevassa tapauksessa ilmiselvästi valtioneuvoston päätös julistaa koko asia, liikesalaisuudet, Outokumpuun ja kuparin hankintaan liittyvät asiat sekä valtioneuvoston pöytäkirjat jne. salaisiksi, oli hätävarjelun liioittelua ja 25 vuotta pitkä salaiseksi julistamisen aika ehdottoman väärin. Tässä suhteessa on ollut hyvä, että asian esille tuominen valtioneuvoston jäsenien virkatoimien tarkastelun yhteydessä on tullut esille. Näin on vahvistunut se kanta, että valtioneuvostonkin tulee olla hyvin harkitsevainen tehdessään päätöksiä salaiseksi julistamisesta. Tässä suhteessa käytäntöhän on ollut kirjava. Jo kesällä oikeuskansleri sai tehtäväksi selvittää salaiseksi julistamiseen liittyviä periaatteita, jotka osoittautuivatkin hyvin vaihteleviksi eri ministeriöissä. Ehkä voi ymmärtää salaiseksi julistamisen niiltä osin, kuin kysymys oli Outokumpuun liittyvistä liikesalaisuuksista ja kauppaan liittyvistä neuvottelutilanteista, mutta en voi myöskään ymmärtää sitä, että salaisuuden olisi pitänyt koskea valtioneuvoston jäsenten käyttäytymistä, saati sitten, että sen olisi pitänyt ulottua koko varsinaisen takauspäättöksen jälkeen näin pitkäksi ajaksi kuin valtioneuvosto itse ajatteli salaiseksi julistamisen olevan aiheellista.

Sanotuilta osin siis valiokunnan kanta tukee, niin kuin sanoin, avoimempaa hallintokäytäntöä ja hallintokulttuuria ja vahvistaa myös tässä suhteessa eduskunnan oikeutta saada tietoa. Se

tietysti vahvistaa parlamentarismia, aivan kuten aiemmat puheenvuoron käyttäjät ovat todenneet, ja sitä on pidettävä hyvänä asiana.

Muut muistutuskirjelmän kohdat ovat hyvin harkittuja siinä mielessä, että todellakin periaatepäätös valtion takuusta — laki siitä — on niin yleinen, että ei voida katsoa millään vakavalla syyllä tai perustellusti, että valtioneuvoston jäsenet tässä suhteessa olisivat toimineet vastoin virkavelvollisuuksiansa, kuten myöskään La Escondida -kaivosyhtiön erilaiset monikansalliset yhteydet ja niiden mahdollinen kohtaantuminen Etelä-Afrikkaan eivät ole olleet sellaisia tekijöitä, jotka olisivat olleet vaikuttamassa perustuslakivaliokunnassa siihen, että tässä olisi nähty virheitä tehdyn.

Itsekin pidän tärkeänä sitä, että valituskirjelmässä on puututtu tss- ja kp-sopimuksiin, koska ihmisoikeussopimuksien tulee olla yhä olennaisempi osa suomalaista oikeuskäytäntöä ja politiikan tekemistä. Tässä suhteessa voin yhtyä siihen näkemykseen, jonka ed. Helle sanoi, että tss- ja kp-sopimusten tulisi olla yhä velvoittavampia. Olen sitä mieltä, että asiantuntijat perustuslakivaliokunnassa hyvin painokkaasti sanoivat sen seikan, joka on kirjoitettukin mietintöön, ettei sopimusmääräystä voi pitää sillä tavalla oikeudellisesti sitovana, että sen pohjalta voitaisiin tehdä yksittäisiä riitakysymysten ratkaisemiseen liittyviä johtopäätöksiä. Yhtä kaikki joka tapauksessa olisi hyvin tarpeellista, että myös valtioneuvoston työskentelyssä ja ylipääntänsäkin suomalaisessa lainsäädännössä arvioitaisiin nykyistä perusteellisemmin ihmisoikeussopimusten merkitystä omalle lainsäädännöllemme. Sitähän edellyttää jo pelkästään Euroopan neuvoston jäsenyys kuten tietysti myös se, että Suomi on ratifioinut jo ajat sitten YK:n ihmisoikeussopimukset, joiden suhteen on edelleen avoimia kohtia. Niistähän on puhuttu perustuslakivaliokunnan mietintöjen osalta, kun hallituksen kertomus oli aikanaan käsittelyssä, jolloin ihmisoikeussopimuksista ja niihin liittyvistä käytännöistä oli eduskunnalla laajempaa mahdollisuutta käydä keskustelua.

On kuitenkin selvää, että koko Outokumpu-prosessista voi johtopäätökseksi tehdä sen, että valtioneuvoston jäsenet eivät ole oikealla tavalla mieltäneet omaa asemaansa. He eivät voi olla hallinnon jatke, vaan heidän tulee myös käyttää poliittista harkintaa. Sitä poliittista harkintaa valtioneuvoston jäsenet eivät riittävästi ole mielestäni takauspäättöstä tehdessään tehneet. He ovat tarkastelleet asiaa puhtaasti liiketoimena.

Tässä suhteessa ei olekaan mitään huomautettavaa. Varmastikin periaatepäätöksen tekemiseksi valtion takuista on ollut aivan oikeat asiakirjat ja riittävät tiedot.

Jo se seikka, että Outokumpu haluaa valtiovallan takausta lainallensa, osoittaa, että myös Outokummussa on pohdittu asian poliittisia ulottuvuuksia ja että tällä päätöksellä Outokumpu on halunnut hakea valtioneuvostolta poliittisen varmennuksen. Tämän olisi olettanut johtavan jo laajempaan keskusteluun valtioneuvoston piirissä siitä, voidaanko tällaista päätöstä tehdä.

Ongelmallista tietysti koko tässä prosessissa on se, että päätös ajoittui kesään, jolloin jälleen kerran tuli ilmiselväksi ja räikeäksi se, että valtioneuvoston jäsenillä, hallitusryhmillä ja eduskuntaryhmillä ei ole juurikaan tekemistä toistensa kanssa. Eduskuntaryhmiä ei tämän tapaisista poliittisesti merkittävistä kysymyksistä informoida eikä eduskuntaryhmien ja valtioneuvoston jäsenten välillä ole normaalia luottamus-suhdetta. Tämähän on monessa eduskuntaryhmässä jo johtanut siihen, että eduskunta tätä kautta on sivustakatsoja hyvin monien tärkeitten ja merkittävien ratkaisujen tekemisessä.

Kysymys ei ehkä ole niinkään eduskuntaryhmien neuvottomuudesta tai kyvyttömyydestä, vaan ennen kaikkea juuri siitä säädösperustasta, joka ainakin monessa puolueessa, tässä tapauksessa sosialidemokraattisessa puolueessa, vahvistaa puoluetoimikunnan asemaa valtioneuvoston jäsenten taustayhteisönä, koska puoluetoimikunta nimittää ministerit. Näin ollen normaali parlamentaarinen poliittinen vastuu hämärtyy, niin kuin se hämärtyi tätäkin takauspäätöstä tehtäessä.

Olen siis sitä mieltä, että Outokummun takauspäätös ei ollut mikään kesäkupla. On ollut aiheellista näinkin perusteellisesti, kuin perustuslakivaliokunta asiaa on selvittellyt, asiaa käsitellä. Mutta on myös aivan yhtä selvää, että valtioneuvoston jäsenten virkatoimien laillisuuden osalta johtopäätökset ovat yhtä selkeät kuin valiokunnan mietinnössä, johon yhdyin.

Asian poliittisesta ulottuvuudesta olen sitä mieltä, että eduskuntaryhmässämme käyty keskustelu viime kesänä Outokummun takauspäätöksen ympärillä oli se palaute, joka omalta puoleltamme tuli oman hallitusryhmämme käyttäytymisestä. Se oli hyvin kriittinen. Tosin kriittisyyden terää vei pois se seikka, että mitään ei enää ollut tehtävissä.

Jos haluttaisiin tästä prosessista jotain oppia,

sen pitäisi ennen kaikkea olla juuri se, että vaikeidenkin asioiden läpivieminen on aina parempaa avoimessa hengessä, koska silloin voidaan rakentaa paremmin luottamusta. Salailuun perustuva päätöksenteko ainoastaan lisää epävarmuustekijöitä ja epäluuloja. Tässä suhteessa uskon, että jos valtioneuvoston jäsenet olisivat olleet niin varmoja tämän päätöksen yksiselitteisyydestä, heidän ei olisikaan tarvinnut tätä asiaa salaiseksi julistaa. Nämä kaksi asiaa ovat olleet hyvin monimutkaisella tavalla kietoutuneina toisiinsa.

Opetus todella on se, että julkisuus on aina asioiden hoitamisen kannalta hyväksi ja että poliittisen vastuun tulee kummuta eduskuntaryhmistä suhteessa hallitukseen. Nyt se tapahtui vain jälkikäteen vaikuttamatta kuitenkaan itse takauspäätöksen harkintaan. Se on valitettava asia.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen kiitollinen ed. Alhon puheenvuorosta, jossa hän asiallisesti ottaen totesi sen, että muistutuksen tekeminen tästä asiasta ei ollut tarpeetonta, vaan oli syytä todella ruotia tätä salailukäytäntöä, mikä meillä hallinnossamme on. Tässä yhteydessä on todella todettu se, että meidän tulisi päästä siihen mittaam, että asiat ovat julkisia, ellei niitä erityisistä syistä ole salaisiksi julistettu, kun käytäntö tähän asti on ollut lähinnä päinvastainen.

Totean samassa yhteydessä myös, että perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja on asiallisesti ottaen myös saman tapaisia kannanottoja puheenvuorossaan esittänyt. Ei ole pyrkinyt lyömään tätä muistutusta, sanotaanko, lättäjalaksi, vaan on todennut, että aiheellista on ollut.

Toteaisin, että se, miksi tämä muistutus tehtiin, johtui osittain siitä, että eduskunnalla on tiettyjä vaikeuksia päästä kiinni hallituksen tekemiin. Tämä oli yksi keino. On toivottavaa, että uusi kyselytuntikäytäntö mahdollistaa sen tapaisen debatin, jolla tämän tapainenkin ongelma olisi voitu ehkä ainakin jossain määrin ratkaista jo viime vuoden puolella. Tosin on selvää, että näiden salaisuussäännöksiin syvempi pohtiminen ei missään tapauksessa luonnistu tuollaisella kyselytunti-instituutiolla.

Toteaisin vielä ed. Alhon puheenvuoroon liittyen, että kansainvälisten sopimusten sitovuuskysymykseen törmäämme jatkuvasti. Muun muassa ulkoasiainvaliokunta on ruvennut pohtimaan tämän tapaisia asioita.

Lopuksi ed. Alho totesi, että La Escondida-päätös ajoittui kesäksi. Minun käsitykseni on, että se ajoitettiin kesäksi.

Ed. Zyskiewicz (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Helle sanoi, jos oikein kuulin, että puheenvuorossani ei lyönyt latta-naksi muistutuskirjelmää. En todellakaan niin tehnyt, vaan pyrin asiallisesti selostamaan valiokunnan asiasta antamaa mietintöä. Mutta en kuitenkaan myöskään sanonut enkä halunnut antaa ymmärtää, että muistutuskirjelmä olisi mielestäni ollut tarpeellinen.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! En myöskään minä vaadi ministereitä vastuuseen ministerivastuulain mukaisesta rikkomuksesta, mutta olen myös sitä mieltä, että keskustelu aiheesta on tällä hetkellä paitsi ajankohtaista myös koko ajan poliittisesti erittäin tärkeää.

Ajankohdan tekee erittäin hyväksi se, että nythän on pikkuhiljaa kulumassa umpeen se aika, joka annettiin Outokummulle, että se voisi löytää paikkoja, joista se saisi itselleen kuparirikastetta, ettei Outokummun tarvitsisi käydä tätä epämoraalista kauppaa Chilen juntan kanssa. (Min. Louekoski: Onko löytynyt?) — Siihen, onko löytynyt, on varmasti paras vastamaan Outokumpu Oy, mutta niin kuin hyvin tiedetään, ne perustelut, joita Outokumpu Oy on esittänyt, ettei kuparia löydy muualta kuin Chilestä, on jo monissa yhteyksissä osoitettu paikkansa pitämättömiksi.

Päätöksen salaiseksi julistaminen on tietysti ensimmäinen kysymys, johon törmätään. Paitsi että se on estänyt reilun ja rehdin yhteiskuntapoliittisen keskustelun, se on mielestäni ollut myös erittäin epäoikeudenmukainen niitä ministereitä kohtaan, jotka eivät ole olleet takauspäätöksen kannalla, nimenomaan ministereitä Halonen ja Taxell kohtaan. He eivät ole voineet osallistua keskusteluun, niin kuin se minun mielestäni heille olisi oikeudenmukaisesti kuulunut.

Valiokunta on kannanotossaan hyvin todennut sen, että päätös salaiseksi julistamisesta on ollut epäsuhtainen avoimuuteen pyrkivän hallintokäytännön kanssa, ja sitähan se toki on ollut. Mutta muutoin perustuslakivaliokunta on tyytynyt vain toteamaan sen, että ministerivastuulakia ei ole ylitetty. Mutta poliittiselta kannalta on tietysti tällaisia hallituksen päätöksiä arvioitava myös siitä, mikä on niiden periaatteellinen suhtautuminen kansainvälisen kaupan moraaliiin.

Keskustelu kansainvälisen kaupan moraalista nimenomaan Chilen kuparin yhteydessä on nostanut paljaana esille sen jännitteen, joka on ns. tosiasioiden ja ihanteiden välillä kansainvälisessä kaupassa. Jännitteen olemassaolon osoittaa perustuslakivaliokunnan kannanotossa myös se, että valiokunta joutuu tai tyytyy toteamaan ainoastaan sen, että lakia ei ole rikottu, mutta ei ota sisältöön kantaa.

Kuitenkin Suomen kaltaisen, humanisia ihmisoikeuksia, ihmisoikeuspolitiikkaa korostavan maan olisi tällaisissa asioissa kyettävä ratkaisemaan kauppapolitiikkaa myös selvästi arvopohjalta, siltä pohjalta, mikä on oikeudenmukaista kansainvälisessä kaupassa, mikä on oikein ja väärin. Onko Suomi tukemassa kehitystä oikeaan vai väärään suuntaan? On tietysti hyvin tulkinnanvaraista monelta osin, miten kansainvälisiin sopimuksiin suhtaudutaan. Ja vaikka esimerkiksi uusi kansainvälinen talousjärjestys ei ole lain tasoinen sopimus, on se nähtävä kuitenkin sellaisena sopimuksena, joka esittää kansakuntien yhteisen tahdon siitä kauppapolitiikasta, jolla kyetään myös kehitysmaita nostamaan omilla ehdoillaan jaloilleen. Silloin on luonnollisesta, että myös se sitoo Suomea moraalisesti.

Tämän näkökohdan mukaan nimenomaan Outokumpu Oy:n tässä tilanteessa, missä Suomessa tällä hetkellä ollaan, että omat kuparivarat ovat loppumassa, olisi ehdottomasti pyrittävä tuotantorakenteessaan siihen, että siellä tuotetaan pidemmälle jalostuneita tuotteita. Mutta sen kieltämättä korkeatasoista teknologiaa voidaan käyttää hyväksi myös kehitysmaiden tuotannossa. Tämä vaatimus mukaanmenosta kehitysmaiden tuotantoon ei tässä yhteydessä kuitenkaan tarkoita sitä, että Suomen olisi nyt annettava apua Chilen kupariraaka-aineen käsittelyyn tai hyödyntämiseen, koska kysymyksessä on nimenomaan diktatuuri, jossa kansan ihmis-oikeudet on alistettu.

Chilessä on parasta aikaa menossa demokra-tisoinniskiehu. Viime lokakuun kansanäänestysten jälkeen sisäpolitiikassa on tapahtunut tiettyjä muutoksia. Poliittisia oikeuksia on jonkin verran lisätty ja keskustelua maan sisällä sallitaan, mutta ihmisoikeustilanne ei ole millään oleellisilta osilta parantunut. Kuolemantuomioita ei ole poistettu, vankeja kidutetaan, poliittisia vankeja ei ole vapautettu. Päänsäntö, huolimatta siitä, että Pinochetia vastustava oppositio voitti kansanäänestyksen, heitä edelleen suljetaan vankiloihin.

Tästä syystä Suomella ei ole mitään syytä harkita kauppasuhteiden laajentamista Chileen. Tämä näkökohta on pidettävä esillä myös nyt, kun hallitus on tehnyt päätöksen edustuston avaamisesta asiainhoitajatasolla Santiago de Chileen. Hallitus on perustellut päätöstään sillä, että haluamme olla mukana paikan päällä seuraamassa demokratisoimiskehitystä ja auttaa demokratiaan pyrkiviä oppositiovoimia.

Tämä on erittäin hyvä periaate ja kannatettava ajatus, mutta ei voi olla kysymättä, eikö todellakaan olisi voitu odottaa ensi joulukuun presidentinvaalia ja katsoa sen jälkeen, mikä tilanne Chilessä demokratian kannalta on, ja sen jälkeen tehdä muutoksia Suomen diplomaattisessa edustautumisessa. Nimittäin se, mikä tässä asiassa on ongelma, on se, että Chilen junta on kyennyt saamaan kaiken hyödyn Suomen hallituksen päätöksestä avata edustusto Chilesä. Junta on tietenkin tulkinnut sen omaksi ulkopoliittiseksi voitokseen.

Arvoisa puhemies! Toivon todella, että Outokumpu Oy on käyttänyt tämän reilun puolen vuoden ajan tehokkaasti etsiäkseen muita kupariesiintymiä, ettei tätä keskustelua jouduta käymään uudelleen ja Suomi edes tältä osin voisi olla poistamassa epäoikeudenmukaisuutta kauppapolitiikassa.

Ed. Männistö: Arvoisa puhemies! SKDL:n ryhmän taholta tehdyn muistutuksen käsittely perustuslakivaliokunnassa osoitti jälleen kerran, että poliittisesti kokoonpantu valiokunta kykenee varsin pitkälle punnitsemaan oikeudellisesti painottuneita ongelmia. Toinen havainto ministerivastuuta koskevan muistutuskirjelmän käsittelystä liittyy siihen, että muistutus tulee laatia ja sitä tulee käsitellä myös valiokunnassa kuin jotain kannekirjelmää. Muistutuksen avulla ei kuitenkaan välttämättä ensisijaisesti tavoitella sen osoittamista, että yksittäinen ministeri tai koko hallitus olisi syyllistynyt ministerivastuulain 7 §:n tarkoittamiin ministeririkoksiin.

Minun mielestäni perustuslakivaliokunnalla on sinänsä kaikki mahdollisuudet arvioida hallituksen tekojen tai lain tulkinnan hyväksyttävyyttä jo nykyisenkin ministeritutkintainstituution puitteissa. Valiokunta on valitettavasti omaksunut sellaisen linjan, että se mieluummin lausuu vain siitä kysymyksestä, onko jokin hallituksen tai ministerin toimenpide sellainen, että se täyttäisi ministerivastuulain ministeririkoksen tunnusmerkit vai ei. En usko, että valiokun-

nan tarvitsisi tyytyä näin niukkaan tarkasteluun, vaan se voisi aivan hyvin laajentaa arviotaan oikeudellisen tarkastelun koko alueelle kulloisessakin ongelmakysymyksessä.

Perustuslakivaliokunnan päätehtävänä on arvioida ennakkollisesti lakiesitysten perustuslain mukaisuutta. Jälkikäteen normikontrollin kehittämismahdollisuuksia harkittaessa voitaisiin ajatella ministerivastuumuistutusmenettelyn kehittämistä siten, että valiokunnan tulisi laajemminkin arvioida ministeristön laintulkintaa josakin yksittäisessä kysymyksessä. Tämä samalla korostaisi eduskunnan aseman ensisijaisuutta, vaikkakaan se ei johtaisi niihin seuraamuksiin, joita ministerivastuulaissa tarkoitetaan, eli näiden ministereiden asettamista valtakunnanoihteuteen. Tällöin voitaisiin ajatella, oikeastaan pitäisi ajatella, mikäli valiokunta päätyisi kuitenkin ministeririkostasoa vähäisempien rikosten osalta selvästi eri kannalle kuin hallitus, normaalin epäluottamuslauseen käyttöä tilanteen laukaisemiseksi eli säännöstöjä pitäisi muuttaa niin, että tässä tilanteessa olisi mahdollisuus tehdä hallitusta koskeva epäluottamuslause-esitys.

Muutama sana itse valiokunnan mietinnöstä. Esitin vastalauseessani, johon ed. Soininvaara sitemmin yhtyi, että vastaus kysymykseen hallituksen päätöksen salaamisesta ja sen laillisuudesta La Escondida -takausasiassa olisi tullut ilmaista valiokunnan mietinnössä selkeämmin. Kaikki keskeiset lausunnon antajat olivat sillä kannalla, että hallituksen oikeus määrätä yksittäinen asia tai asiakirja salaiseksi asiakirjojen julkisuuslain 9 §:n 2 momentin luettelemissa tapauksissa on sidottu siihen tarkoitukseen, johon lain valtuutta käytetään. Tältä osin hallituksen taholla näytti vallitsevan ilmeisen virheellisiä näkemyksiä, jotka nyt korjattaneen valtioneuvoston vastaisessa käytännössä.

Hallituksen päätös La Escondida -ratkaisun salaamisesta lain tarkoittamaksi 25 vuoden ajaksi oli vastoin salaamistarkoitusta, seikka, joka on käynyt yhä ilmeisemmäksi tämän tutkinnan aikana. Jo elokuun alussa viime vuonna Outokumpu Oy piti lehdistölle, jossa se esitti julkisuuteen kaikki ne olennaiset tiedot, joiden vuoksi salailuun ilmoitettiin hallituksen taholla ryhdytyn reilua kuukautta aikaisemmin. On selvää, ettei lain tarkoittamaa yksityistä liikesalaisuuden suojaamisetua voinut olla tämän jälkeen.

Mielestäni nyt on esitettävä vaatimus koko salaamispäätöksen kumoamisesta, minkä rat-

kaiseminen kuuluu hallituksen toimivaltaan. Se, onko hallitus syyllistynyt tällä toimenpiteellä ministerivastuulain tarkoittamaan ministeririkokseen vai ei, on sittenkin sivuseikka, sillä lopputulokseksi jää, että hallitus salasi olennaisen tiedon aiheetta julkiselta keskustelulta tai ainakin pyrki siihen epäonnekkain tuloksin.

Mitä sitten tulee kysymykseen päätöksen suhteesta Suomea sitoviin kp- ja tss-sopimuksen sisältämiin artikloihin kansojen oikeudesta omiin luonnonvaroihinsa, esitin vastalauseesani, että toisin kuin valiokunnan enemmistö YK:n ihmisoikeuskomitea on pitänyt asianomaista kp-sopimuksen säännöstä yhtä velvoittavana kuin muitakin sopimusmääräyksiä, vaikkakaan se ei voi olla kollektiivisen luonteensa vuoksi yksilövalituksen kohteena. Sen luonnetta kuvaavat monet muut, lähinnä omasta valtiosääntöoikeudestamme tutut normit, joiden toteuttamiseksi ei ole luotu suoranaista oikeudellista järjestelmää ja joiden toteuttaminen jää riippumaan poliittisista teoista ja seurauksista. Toisin sanoen niitä ei ole sanktioitu oikeudellisesti.

Esitin käsityksenäni, että sopimusvaltioiden, kuten Suomen, on kunnioitettava kansojen oikeutta luonnonvaroihinsa ja omassa toiminnassaan sitouduttava olemaan myötävaikuttamatta sellaisiin liiketoimiin, joiden kautta ilman asianomaisen kansan myötävaikutusta luonnonrikkauksista saatu taloudellinen hyöty kuluu kehitysmään väestön ulottumattomiin, mikä olisi vahingollista kehitysmään omien taloudellisten edellytysten turvaamiselle. Katsoin, että valiokunnan mietintöön olisi tullut kirjata, että valtioneuvoston olisi pitänyt tutkia takauksen kohteen merkitys ja sen vaikutukset myös Chilen yhteiskunnallisten olojen kannalta ja arvioida Suomen valtion takauksen hyväksyttävyyttä tilanteen kokonaisarvion pohjalta. Edelleen katsoin, ettei valtioneuvoston takauspäätös ollut kiistatta sopimusvelvoitteiden mukainen, vaikka ministerit eivät syyllistyneetkään tällä päätöksellään ministerivastuulain tarkoittamiin rikoksiin.

Valiokunnan mietinnön sisällöllä voisi ainakin toivoa olevan hallituksen tulevaa toimintaa ohjaavaa merkitystä. Siksi on tärkeätä, mitä mietinnössä valiokunta sanoo.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Zyskiewicz ed. Alhon kannat-

tamana ehdottanut, että asia on raukeava.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Eduskunta hyväksyy ed. Zyskiewiczin ehdotuksen, joten asiaa raukeaa.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Valtioneuvoston päätös 8 päivältä joulukuuta 1988 tupakkatuotteista suoritettavasta lisäverosta

Ainoa käsittely

Sanottu päätös (VNP n:o 14/1988 vp.)

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 7

Ensimmäinen varapuhemies: Käsitteilyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelu:

Ed. Puskas: Arvoisa puhemies! Tarkoitukseni on puuttua näihin tupakka-asioihin niin kauan kuin tilanne on niin epätydyttävä kuin se tällä hetkellä on. Muutama krooninen kansantauti, sydän- ja verisuonitaudit ja syöpätaudit etunenässä, ovat Suomessa kansainvälisessä vertailussa poikkeuksellisen yleisiä, mikä aiheuttaa sen, että yleinen kansanterveyden tilanne Suomessa on teollistuneiden maiden välisessä vertailussa varsin epätydyttävä huolimatta korkeasta elintasosta, huolimatta kalliista terveydenhuollon investoinneista.

Tässä suhteessa tupakka ravintokysymysten ohella on kiistattomasti keskeinen taustatekijä. Voidaan vain palauttaa mieleen, että noin 5 000 kuolemantapausta aiheutuu vuodessa tupakasta, kymmeniätuhansia sairaustapauksia, ja useiden arvioiden mukaan tupakointi on tärkein yksittäinen muutettavissa oleva kansanterveyttä huonontava tekijä. Kysymys on siis mittasuhteiltaan tavattoman paljon suuremmista ongelmista kuin monet muut asiat, joista täällä eri lakien yhteydessä on pitkään puhuttu. Viitataan vain esimerkiksi ammattitautilakikeskusteluun sinänsä tärkeistä asioista. Mutta monet näistä ovat mittasuhteiltaan todella pieniä verrattuna tupakoinnin aiheuttamiin kansanterveysongelmiin.

Tupakoinnin suhteen yleinen kehityshän Suomessa 60-luvulta on ollut myönteinen ja vielä 70-luvulla, mutta 80-luvulla myönteinen kehitys on suuresti hidastunut ja on merkkejä tilanteen kääntymisestä epäsuotavaan suuntaan. Huolestuttavinta on se, että tämä koskee varsinkin nuoria. Aktiivisiin yhteiskunnan toimenpiteisiin tupakka-asiassa antaa hyvän perustelun se, että kaikkien selvitysten mukaan kansan valtaenemistöstä suhtautuu yleisesti ottaen tähän myönteisesti. Valtaosa tupakoivista haluaisi lopettaa ja toivoo tälle asialle myönteistä tukea. Ennen kaikkea tarvitaan myönteistä tukea tupakoinnin lopettamiseen ja nuorille tupakoinnin aloittamisen ehkäisyyn, ja tätä tukien tarvitaan joi-takin rajoittavia toimenpiteitä.

Mitä tulee yhteiskunnan toimenpiteisiin, niin en tässä halua millään tavalla ruveta erottelemaan vanhan tai nykyisen hallituksen toimenpiteitä. Yleisesti ottaen kai on todettava, että valitettavasti tupakka-asia jää erittäin voimakkaasti valtiovarainministeriön peukalon alle, valtiontaloudellisten intressien alle. Lyhyesti voidaan todeta, että viimeisten vuoden, kahden aikana myönteistä on se, että viime vuonna poikkeuksellisesti toteutettiin 12 %:n hinnankorotus, joka oli jonkin verran enemmän kuin kuluttajien ostovoiman kasvu. Toinen myönteinen seikka on se, että viime vuonna toteutettiin yhden prosenttiyksikön veronkorotus. Kolmas myönteinen seikka on se, että terveysministeri Pesola on asiasta käyttänyt runsaasti myönteisiä puheenvuoroja, mutta todella pikkuhiljaa odotettaisiin myös toimenpiteitä.

Kielteisten asioiden lista käsittää viisi kohtaa. Ensimmäinen on se, että tästä tilanteesta huolimatta tupakkaterveyskasvatusmäärärahat ovat selvästi pienentyneet. Kun tupakkaterveyskasvatusrahoja lain muutoksen jälkeen voidaan käyttää muun terveyskasvatuksen rahoitukseen, niin tupakkaterveyskasvatuksen osuus on pienentynyt ja voidaan arvioida, että tänä vuonna valtion varoja on käytettävissä noin kuusi miljoonaa, kun tupakkateollisuus tällä hetkellä käyttää osittain laittomaan, osittain lakia kiertävään myynninedistämiseen, nimenomaan urheilun sponsorointiin, arvioiden mukaan noin 20—50 miljoonaa markkaa, siis moninkertaisesti näihin valtion rahoihin verrattuna.

Toinen kielteinen seikka on se, että tupakkaveron on tänä päivänä viisi prosenttiyksikköä pienempi kuin kymmenen vuotta sitten. Muut verot nousevat, tupakkaveron näyttää pysyvän

ennallaan ja olevan todella huomattavasti vähäisempi kuin kymmenen vuotta sitten siitä huolimatta, että dollarin kurssi on siihen tasoon verrattuna selvästi matalampi, jolla rahalla siis tätä raaka-ainetta ostetaan, siitä huolimatta, että tupakkateollisuuden voitot näyttävät olevan kohtalaisen suuret ja varoja tosiaan on kymmeniä miljoonia tähän piilomainontaan. Puhutaan myös siitä, että veroja pitäisi suunnata nimenomaan haittaverojen suuntaan. Tässä olisi eräs konkreettisimmista.

Kolmas kielteinen seikka on se, että tälle vuodelle esitetään budjetissa vain 3 %:n tupakan hinnankorotusta, joka on siis mitä ilmeisimmin selvästi pienempi kuin inflaatiovauhti ja varmasti huomattavasti pienempi kuin kuluttajien ostovoiman kasvun, johon tämä hallituksen terveystaloudellisen selonteon mukaan pitäisi sitoa. Ja todellakin me tiedämme, että tässä nimenomaan valtiovarainministeriön tarkoituksena on pitää tupakan hinta matalana inflaation torjuntamielessä. On kuitenkin erinomaisen kyseenalaista tehdä tätä kansanterveyden kustannuksella.

Neljäs kielteinen kohta on, että aivan viimeisen kahden kolmen vuoden aikana tupakan laitton myynninedistämistoiminta on levinnyt räjähdysmäisesti. Tämä asiahan on selvitettävänä lääkintöhallituksessa, ministeriössä ja oikeuskanslerin asia on myös valvoa, mutta kysymyksen ei pitäisi olla ylivoimainen, kun on kysymys kolmesta tehtaasta lähtevästä toiminnasta. Laissa on pääsääntöisesti valtuudet. Kysymys on siitä, että näitä valtuuksia ei ole käytetty. On myös huomattava myynninedistämisen suhteen, että käytettävissä olevien tietojen mukaan aivan valtaosa kansasta kannattaa nykyistä tupakan myynninedistämisen kieltämistä. Tietojen mukaan noin 70 % kannattaa nykyistä linjaa tai sen kiristämistä ja vain noin 10 % löysäämistä.

Viides kielteinen kohta tässä listalla on, että viime aikoina lähinnä Ruotsista on nimenomaan urheilujärjestöjen ja nuorten pariin tullut voimakkaasti mukaan nuuska, joka aiheuttaa jo sinänsä terveysongelmia ja suusyöpätpauksia ja näyttää johtavan muuhun tupakointiin. Nuuskassa veron osuus jostakin ihmeen syystä on poikkeuksellisen pieni ja teollisuuden voitto-osuus varsin suuri. Tämä lienee yksi syy, jonka vuoksi teollisuus myynninedistämiskampanjaansa suuntaa nuoriin, tähän nuuskaan.

Näiden taustatekijöiden valossa tarkastelen tätä kyseistä valtioneuvoston päätöstä, joka nyt

on asialistalla. On todettava yksiselitteisesti, mitä päätös merkitsee, savukkeiden osalta veroprosenttia ei siis nosteta. Haluaisin korostaa tätä kaikille: veroprosenttia valtioneuvoston päätöksessä ei nosteta. Budjetissa suositetaan teollisuudelle 3 %:n hinnankorotusta. Siis teollisuushan päättää itse sen. On jossakin määrin paradoksaalinen tilanne, että teollisuus itse toivoisi jopa hieman suurempaa hinnankorotusta kustannusten lisääntymisen vuoksi. Mutta kuten sanottu nimenomaan valtion inflaation torjuntalinjan vuoksi valtio suosittelee tässä vain 3 %:n hinnan korotusta. Veromäärä toki lisääntyy, koska kysymys on prosenttiverosta. Kun hinta nousee 3 %, verokertymä kasvaa. Vielä kerran korostan, että veroprosentti ei nouse. Kuten sanottu, veroprosentti on viisi yksikköä pienempi kuin kymmenen vuotta sitten. Siinä mielestäni olisi sijaa nostamiselle varsinkin, kun muut verot nousevat. Voisi muiden verojen nousua todella hillitä ja mieluummin lisätä tupakkaveroja ja muita haittaveroja. Mitä tulee vähittäishintaan, niin vielä kerran on todettava, että suositeltu 3 %:n nousu aivan kiistattomasti lisää tupakointia, ja ilmeisesti nuorten parissa hintajousto vaikuttaa eniten.

Toinen seikka tässä päätöksessä on nuuskan osuus. Viittasin jo, että nuuskan käyttö huolestuttavasti yleistyy. Useat järjestöt ovat tässä poikkeuksellisessa tapauksessa suosittaneet jopa nuuskan myynnin kieltämistä tai joka tapauksessa roimaa hinnankorotusta. Myönteistä päätöksessä on se, että tässä suositetaan tai arvioidaan noin 25 %:n hinnan korotusta. Itse veroprosentti nousee 31:stä 37 %:iin. Se on sinänsä myönteistä, mutta 37 % on vielä tavattoman paljon pienempi kuin savukkeiden kohdalla oleva 52 %, joka tarkoittaa sitä, että teollisuuden ja kaupan osuus nuuskan hinnassa edelleen pysyy varsin huomattavana.

Herra puhemies! Näiden perustelujen valossa ehdotan seuraavaa perustelulausumaa, joka on edustajille jaettu:

”Ottaen huomioon tupakoinnin erittäin suuret kansanterveydelliset haitat, huolestuttavat tiedot tupakoinnin kehityksestä viime vuosina, tupakkateollisuuden laajamittaisen varojen käytön tupakan piilomainontaan sekä sen, että tupakkaverot on noin viisi prosenttiyksikköä pienempi kuin kymmenen vuotta sitten, eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin tupakkaveron prosentin korottamiseksi, näin saatavien lisävarojen ohjaamiseksi tupakkaterveyskasvatuksen tehostamiseen ja

erityisesti nuorten suosimien urheilumuotojen smoke-free-savuton -kampanjoiden tukemiseen, sekä tupakan vähittäishinnan korottamiseksi kuluvana vuonna vähintään kuluttajien ostovoiman kasvun mukaisesti.”

Ponsi siis merkitsee sitä ajatusta ja toivomusta, että kuluvan vuoden kuluessa valtioneuvosto voisi tehdä tämän suuntaisen uuden päätöksen tässä asiassa.

Edelleen, herra puhemies, esittäisin sen toivomuksen, että vastaisuudessa, kun valtioneuvoston tupakkaveropäätökset tulevat eduskuntaan vahvistettavaksi, asiasta pyydetäisiin myös talousvaliokunnan lausunto, koska kysymys on paitsi veropolitiikasta, mitä suurimmassa määrin myös kansanterveydestä.

Ed. J o k i n e n : Arvoisa puhemies! Syöpä-sairaudet ovat lisääntyneet. Verisuonisairaudet uhkaavat yhä useampia. Mitkään uhraukset, tutkimukset ja toimenpiteet eivät ole pystyneet voittamaan näitä kansamme terveyttä ja elämää uhkaavia sairauksia. Kuitenkin tutkimukset, niin suomalaiset kuin eri puolilla maailmaakin tehdyt, osoittavat yhtäpitävästi, että tupakka on suurin syyllinen. Ilman saasteet ja luonnon saastuminen täydentävät luonnollisesti tätä terveysvaaraa, jonka tupakka aiheuttaa. Keuhkosyövistä 90 % on tupakoinnin aiheuttamia. Syöpä syntyy useiden eri tekijöiden vaikutuksesta. Monissa syöpätaudeissa tupakalla on huomattava merkitys. 90 % on todettu tutkimusten mukaan juuri savukkeiden polton aiheuttamiksi. Tästä tutkimuksesta kertoo Turun yliopistollisen keskussairaalan sädehoitoklinikan ylilääkäri, professori Eeva Nordman hyvin yksityiskohtaisesti. Hän on osoittanut asiantuntijana, että nämä todella perustuvat tietoihin.

Maassamme esiintyy keuhkosyöpää 5–6 kertaa enemmän kuin esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa, joissa savukkeiden kulutus 1920-luvulla on ollut noin neljännes Suomen kulutuksesta. Naapurimaissa on enimmäkseen poltettu muunlaisia savukkeita kuin Suomessa — ehkä se osaltaan on myös vaikuttanut tällaisen huolestuttavan kehityksen ilmenemiseen meillä Suomessa. Sen lisäksi, mitä tupakoitsija itselleen aiheuttaa, on tunnettua, että tämä on todella erittäin merkittävä haitta myös niille, jotka joutuvat tupakointia seuraamaan polttamatta itse. Viime aikojen tutkimuksissa on havaittu, että tupakoitsijoiden elämäntoverit sekä työtoverit saavat tupakkasairauksia ajan myötä. Tämä on eräs hyvin huolestuttava tekijä.

Ja edelleen voidaan todeta, että vaikka asian-
tuntemusta on näissä asioissa, niin kuitenkin se
pimitetään ja sivuutetaan. Erittäin tärkeä tekijä
tänä päivänä on myös se, että tupakkalain mää-
räyksistä ja säädöksistä huolimatta tupakointi
on lisääntynyt nimenomaan television jokailtai-
sissa lähetyksissä, näytelmissä ja elokuvissa.
Niissä käydään ihan suoraa tupakkamainontaa.
Myöskin lehdissä meidän lainsäädännöstämme
huolimatta on ihan selviä tupakkamainoksia.
On mainontaa niin kuin aikaisemminkin. Jollei
näihin puututa, niitä voidaan julkaista. Kun
näihin ei olla puututtu, niin yhä rohkeammin
tupakkatehtaat tätä mainontaa harrastavat.

Se, että jokaisen urheilukilpailun yhteydessä
on tupakka esillä muodossa ja toisessa, on, jos
mikään, lisännyt nuorison tupakointia yhä
enemmän. Tämä on todella niin huolestuttava
kehitys, että siihen pitäisi eduskunnassa olla
mahdollisuuksia puuttua. Maan hallituksella on
tietenkin suurin vastuu esittää sellaisia ratkaisui-
ja, joilla näihin asioihin voidaan puuttua. Mut-
ta kehitys on viime vuosina kulkenut päinvas-
taiseen suuntaan laista ja sen määräyksistä hu-
olimatta ja meillä on usein kuultu sanottavan, et-
tä Suomen tupakkalaki on jyrkempi kuin keski-
määrin. Mutta kun kulkee eri puolilla maail-
maa, niin huomaa, että asia on täysin päinvas-
toin. Muualla ollaan jo pitemmällä tupakan
kieltämisessä kuin meidän maassamme, joten
eduskunnalla on aihetta ja tarvetta puuttua tä-
hän asiaan nykyistä ja tätäkin hetkeä voimak-
kaammin.

Ed. Huuh t a n e n : Arvoisa puhemies! Ed.
Puska suoritti hyvin ansiokkaan katsauksen on-
gelmaan nimeltä tupakka. Hän toi tähän ongel-
maan omat ratkaisuehdotuksensa, jotka sisälty-
vät pöydälle jaettuun perustelulausumaehdo-
tukseen. Ilmoitan kannattavani tätä perustelu-
lausumaehdotusta.

Ed. Z y s k o w i c z : Arvoisa puhemies! Mi-
nunkin mielestäni ed. Puska kiinnitti hyvin hy-
vällä tavalla huomiota tähän ongelmaan. To-
dellakin kansanterveydelliset ongelmat, jotka
tupakoinnista johtuvat, ovat mittavia. Kyse ei
ole pelkästään niiden kansalaistemme kansan-
terveydestä, jotka itse tupakoivat, vaan myös
meidän muiden kansalaisten, jotka joudumme
muiden tupakoinnista kärsimään. Esimerkiksi
työpaikoilla pitäisi nykyistä paremmin pystyä
suojelemaan niitä kansalaisia, jotka tupakoi-
nista kärsivät, tupakoivilta työtovereilta. Toi-

voisin, että tässä suhteessa työmarkkinajärjes-
töt ja hallitus tekisivät nykyistä enemmän.

Tupakan hinta on todellakin sellainen tekijä,
jolla ainakin voidaan vaikuttaa ja tulisi vaikut-
taa tupakointiin, tupakan kulutukseen. Kun pu-
hutaan tupakan hinta-aseesta, hinnan korotta-
misesta kansanterveydellisistä syistä, valtiova-
rainministeriössä ja yleensä niissä piireissä, jot-
ka ovat huolissaan maamme inflatiokehityk-
sestä, asetutaan vastustamaan tupakan hinnan-
korotuksia nimenomaan inflaation kiittymisen
pelossa. Olen jo aikaisemmin täällä eduskunta-
keskusteluissa kysynyt, miksi ei voitaisi luoda
sellainenkin indeksi, jossa esimerkiksi alkoholi
ja tupakka eivät ole mukana. On totta kai niin,
että pitää olla vertailukelpoinen oikea elinkus-
tannusindeksi, jota käytetään ja joka kuvaa ai-
dolla ja oikealla tavalla kulutusta ja sen kehitys-
tä. Mutta en ymmärrä sitä, että tätä samaa in-
deksiä, jossa mm. tupakka on mukana, pitää
käyttää silloin, kun nostetaan eläkkeitä, pohdi-
taan lapsilisien korottamista, palkkojen korot-
tamista jne. Pitääkö kaikille kompensoida eläk-
keiden ja muiden sosiaalietuuksien muodossa
se, että tupakan hintaa on korotettu? Miten tä-
mä tupakan hinta-ase pystyy toimimaan, jos
toisaalta indeksin pelossa tupakan hintaa ei us-
kalleta korottaa ja toisaalta kun sitä korote-
taan, niin se halutaan kaikki kompensoida näi-
den sosiaalisten tulonsiirtojen yhteydessä?

Mitä sitten tässä vaiheessa pitäisi tehdä? Tot-
ta kai meidän, jotka hallituspuolueisiin kuulu-
vat, ainakin meidän pitäisi omissa eduskunta-
ryhmissämme tiukemmin olla omien ministe-
reittemme kimpussa tämän asian osalta. Henki-
lökohtaisesti pitäisin myönteisenä ja asialle hy-
vää tekevänä myös sitä, että ed. Puskan täällä
ehdottama ponsi menisi läpi. Tulenkin itse ää-
nestämään sen puolesta. Myös ajatus siitä, että
nämä tänne tulevat valtioneuvoston päätökset
tupakkatuotteista kerättävästä lisäverosta me-
nisivät talousvaliokunnan käsittelyyn joko lau-
suntoasiana tai varsinaisena asiana, on hyvin
perusteltu. Tulenkin puhemiesneuvostossa, kun
ensi vuonna vastaava valtioneuvoston päätös
on käsittelyssä, toimimaan tämän ajatuksen
puolesta.

Ed. Puska kiinnittää myös aivan oikealla ta-
valla huomiota tupakkateollisuuden harjoitta-
maan piilomainontaan. Jos arvoisa puhemies
sallii, kerron pienen henkilökohtaisen koke-
muksen tästä asiasta. Olin 6-vuotiaan tyttäreni
kanssa katsomassa elokuvateatterissa lasten
elokuvaa Anni tahtoo uuden äidin. Elokuvassa

oli pääosassa 7-vuotias Anni-tyttö. Tämän Anni-tytön isä tupakoi siinä elokuvassa. Ihmettelin sitä jonkin verran, tai itse asiassa aika paljonkin. Mutta kun elokuvan lopputekstit tulivat esiin ja siinä sitten kiitettiin erilaisia yhteisöjä, jotka olivat sponsoroineet tätä elokuvaa, niin kiitettävien yhteisöjen joukossa oli myös Suomen Tupakka Oy. Silloin oli helposti ymmärrettävissä, miksi Annin isä tuossa elokuvassa tupakoi. On mielestäni jotenkin käsittämätöntä, että edes lasten elokuvia eivät tupakkamannekinnit jätä rauhaan.

Arvoisa puhemies! On kaikki syyt todellakin toivoa, että ed. Puskan ponsi menisi läpi.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisiko mahdollista, että eduskunta voisi valvoa tupakkalain toteuttamista, koska niin kuin ed. Zyskiewicz mainitsi, television ja myös elokuvateattereihin on otettu aivan julkisesti mukaan tupakkamainonta, mikä on lain hengen vastaista? Miten se on mahdollista, olisin halunnut kysyä tässä yhteydessä.

Ed. Puska: Arvoisa puhemies! Väärinkäsitysten välttämiseksi haluaisin vielä korostaa sitä, että oman käsitykseni mukaan tupakka-asiassa myönteinen, asiallinen terveystieteellinen on ylivoimaisesti tärkeintä. Hinta-ase ja rajoitukset ovat toissijaiset. Oma puheenvuoroni sisälsi hinnan suhteen ainoastaan sen ajatuksen, joka oli hallituksen terveystieteellisessä selonteossa, että vähittäishintaa nostettaisiin kuluttajien ostovoiman mukaan.

Toiseksi esitykseni sisältää sen, että veron osuus näin korotetusta vähittäishinnasta olisi nykyistä suurempi, koska veroprosentti tosiaan nykyään on olennaisesti pienempi kuin kymmenen vuotta sitten. Ei ole oikein, että tupakan tekemisellä teollisuus saa nykyisen kaltaisia voitoja.

Kolmanneksi esitys sisältää sen ajatuksen, että ehkä lisäosuvästä verokertymästä hieman suurempi osuus kuin tällä hetkellä eli nykyisen 0,3 %:n asemesta noin 0,5—1,0 % verosta menisi myönteiseen tupakkaterveyskasvatukseen.

Lopuksi, arvoisa puhemies, mitä tulee ed. Zyskiewiczin henkilökohtaiseen kokemukseen, niin käsitykseni on se, että kun tällä hetkellä elokuvissa, tv-sarjafilmeissä tai urheilijoiden lehtihaastatteluissa tupakka ja tupakkamerkki esiintyy, niin useimmissa tapauksissa kysymys on todella rahalla järjestetystä myynninedistämisestä. Siihen pitäisi puuttua. Ei ole suinkaan

kysymys siitä, että millään tavalla puututtaisiin lehdistön vapauteen raportoida urheilutapah-tumia tai taiteelliseen vapauteen tehdä elokuvia.

Ed. Knuuttila: Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu, joka täällä on käyty tupakasta, on hyvin merkittävä ja toivoisin, että ne ajatukset, jotka täällä on nostettu esille, saisivat todella laajaa kannatusta yli puoluerajojen, yli hallitus- ja oppositiorajan.

Niin kuin täällä on tuotu esille, niin tupakan vaikutukset ovat niin tuhoisat ihmisten terveydelle, että se pitäisi nostaa todella tärkeimpien asioiden joukkoon täällä eduskunnassa. Muistutan mielin liikenneturvallisuuskysymyksen ja 1970-luvulla, jossa saatiin merkittäviä tuloksia aikaan. Se oli mahdollista vain sillä tavalla, että täältä eduskunnasta löytyi riittävä poliittinen tahto. Tupakkakysymyksessä pitäisi myös etsiä samanlaista tahtoa. Ensimmäinen askel olisi se, että sekä tupakkakustannukset että alkoholi-kustannukset poistettaisiin elinkustannusindeksistä. Tässä tarvittaisiin poliittista rohkeutta meiltä poliittisilta päättäjiltä. Ei kaikissa asioissa pidä mennä kyselemään, mikä on tavallisen kadun ihmisen kanta. Kun on suurista terveystieteellisistä kysymyksistä, niin pitää olla moraalista rohkeutta tehdä niin kuin 1970-luvulla tehtiin nopeusrajoituskysymyksessä.

Täällä on hyvä ponsikin äänestettävänä. Tiedän sen, että tavan mukaan ne eivät tule hyväksytyiksi, mutta älköön se lannistako meitä. Kootkaamme sellaiset voimat, että löytyy tämä poliittinen tahto, että muutos saadaan tässä aikaan.

Ed. Hilpelä: Arvoisa puhemies! Ed. Knuuttilan peräänkuuluttamaa poliittista tahtoa yli puoluerajojen tuntuu tällä hetkellä olevan löytymässä ainakin tämän ponnin puolesta. Itsekin aion äänestää sen puolesta.

Kun ed. Puska äsken totesi, että tärkeintä on terveystieteellisen tehostaminen, niin olen hänen kanssaan siinäkin aivan samaa mieltä, mutta samalla olen hieman pessimistinen niitten keinojen suhteen, joita voitaisiin käyttää. Olen ymmärtänyt, että tähänkin asti tuota tupakan vastaista terveystieteellistä on tehty. Mikä on lopputulos? Nuorisot on entistä enemmän tupakkoivaa, jos tilastoihin on luottamista, joten toivoisin, että todellakin kaikki keinot käytettäisiin sen suhteen, että tuota terveystieteellistä vielä pystyttäisiin tehostamaan.

Ed. Mönkäre: Arvoisa puhemies! Ed. Knuuttilan puheenvuorosta sai sen käsityksen, että kansa jotenkin suhtautuisi kielteisesti tupakoinnin rajoittamiseen. Sanoisin vain tässä ed. Puskan tekemän ponnen lisäperusteluksi sen, että jo useita vuosia sitten yli 90 % suomalaisista halusi rajoittaa esimerkiksi työpaikoilla tapahtuvaa tupakointia. Eli kyllä kansan ääni tässä asiassa vastustaa tupakointia, ja on ollut meidän omaa kyvyttömyyttämme, että me emme ole osanneet löytää parempia keinoja tässä asiassa toimia. Ilmoitan itse kannattavani lämpimästi ed. Puskan perustelulausumaa. Minusta siinä on tuotu esille ne olennaiset asiat, jotka meillä tupakan hintapolitiikassa tällä hetkellä vallitsevat.

Ed. Jokinen: Arvoisa puhemies! Ed. Knuuttilan puheenvuoron johdosta on oikein ilahduttavaa kuulla, jos hallituspuolueiden keskuudessa löytyisi enemmän tällaista ajattelua, että voidaan muuttaa lakeja niin, etteivät tupakka ja alkoholi ole sidottuja indeksiin, vaan että ne voidaan todella vetää siitä pois. Se on mahdollista. Kyllä kansan suuri enemmistö on tällä hetkellä sitä mieltä, että tupakka on todella vaarallinen. Aletaan tietää yhä enemmän ja tupakkamiehetkin ajattelevat lapsiaan ja tulevaisuutta ja näkevät, mikä uhka tänä päivänä on heidän kohdallaan. Jos he eivät itse pääsekään irti tupakasta, niin he hyväksyvät kuitenkin sellaiset toimet, joilla voidaan rajoittaa tupakointia. Kun totuus on, että tupakka tappaa paljon enemmän kuin liikenne tänä päivänä, tämä on totuus, ja se on nähtävissä monissa lehdistä, niin kyllä ihmisten pitäisi nyt sitten ottaa vastuuta myös tässä talossa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Puska ed. Huuhtasen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Ota huomioon tupakoinnin erittäin suuret kansanterveydelliset haitat, huolestuttavat tiedot tupakoinnin kehityksestä viime vuosina, tupakkateollisuuden laajamittaisen varojen käytön tupakan piilomainontaan sekä sen, että tupakkavero on noin viisi prosenttiyksikköä pienempi kuin kymmenen vuotta sitten, eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin tupakkaveron prosentin korottamiseksi, näin saatavien lisävarojen ohjaamiseksi tupakkaterveyskasvatukseen ja erityi-

sesti nuorten suosimien urheilumuotojen smokefree-savuton -kampanjoiden tukemiseen, sekä tupakan vähittäishinnan korottamiseksi kuuluvana vuonna vähintään kuluttajien ostovoiman kasvun mukaisesti."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Mietinnön ponsi hyväksytään.

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Puskan ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 12 jaa- ja 105 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 81. (Koneään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Puskan ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Valtioneuvoston päätös 20 päivästä tammi-kuuta 1989 puuvapaasta painopaperista suoritettavasta vientitalletuksesta

Ainoa käsittely

Sanottu päätös (VNP n:o 1)

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 8

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelu:

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Hallituksen päätös, joka tässä asiassa on nyt esillä, on oikean suuntainen ja sitä tuemme, mutta eräällä tavalla tämän päätöksen yhteydessä tulee esille niitä ongelmia, jotka liittyvät hallituksen käytössä oleviin suhdannetasausvälineisiin. Nimittäin ei ole käytössä riittävän tehokkaita vaikutusmahdollisuuksia silloin, kun nykyiset rahamarkkinat estävät talletustyypipisten menettelyjen tehokkaan käytön. Täytyy lähteä sii-

tä, että aikaisempien, ennen liberalisointia vallinneiden käytäntöjen mukaan suhdannetalletukset ja vientitalletukset vaikuttivat rahan saantia kiristävästi, mutta näin ei ole enää tänä päivänä asianlaita. Kun pääomamarkkinat on liberalisoitu ja kun pääomamarkkinoilla rahaa saa, kun siitä vain maksaa tietyn hinnan, niin nyt hallituksen käytössä oleva välineistö ei tarjoa riittävän hyviä mahdollisuuksia suhdannepoliittisiin kiristämisiin rahamarkkinoilla eikä nyt valtioneuvoston tekemä päätös siis vaikuta sillä tavalla kuin se olisi vaikuttanut vielä neljä vuotta sitten.

Talletusmenettelylaki pitäisi uudistaa siihen suuntaan, että rahamarkkinat todella kiristyisivät. Silloin käyttöön pitäisi ottaa nykyistä järeämpiä aseita eli vientimaksuja. Valitettavasti vientimaksulain perusteet ovat sellaiset, että vientimaksulakia ei nyt käsillä olevassa tapauksessa voida soveltaa. Joudutaan siis ottamaan käyttöön aika poikkeuksellisia menettelyjä, niin kuin revalvaatio, jotta voitaisiin saada aikaan kiristysvaikutuksia rahamarkkinoilla. Revalvaation avulla, jota tuemme, rahamarkkinoita tullaan kiristämään yritysten osalta vähentämällä yritysten tuloja noin miljardin markan verran. Se on hyvä ja oikean suuntainen tahto.

Mutta samalla se revalvaatiohyöty, joka oli tulossa kuluttajille, ollaan poistamassa nostamalla liikevaihtoveroa puolella prosenttiyksiköllä. Tämä revalvaation kielteinen vaikutus korostuu, kun otetaan huomioon, että vaihtoehtoja harjoittaa suhdannepoliittikkaa olisi muitakin kuin valuuttakurssipoliittikka. Pitäisi olla käsissä vientimaksukäytäntö, pitäisi olla mahdollisuus panna vientiteollisuus maksamaan vientimaksuja, ilman että sillä tuotetaan yhteiskunnalle sellaisia vaikutuksia kuin on liikevaihtoveron korottamisesta. Kuluttajat pannaan tässä tapauksessa maksamaan ne vaikutukset, joita revalvaatiolla muuten olisi myönneisessä mielessä kuluttajien elintasoon.

Arvoisa puhemies! Ehdotan, että tässä yhteydessä hyväksyttäisiin valiokunnan mietintöön liitettyä vastalauseessa esitetty perustelulausuma.

Ed. Andersson: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Seppäsen tekemää perustelulausumaehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Seppänen ed. Anderssonin kannattamana ehdottanut vastalauseen mukaisista perustelulauseumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Mietinnön ponsi hyväksytään.

Ensimmäinen varapuhemies: Lopuksi on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Seppäsen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 82 jaa- ja 16 ei-ääntä; poissa 101. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Valtioneuvoston päätös 16 päivästä helmikuuta 1989 investointiveron kantamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen 1 §:n muuttamisesta

Ainoa käsittely

Sanottu päätös (VNP n:o 2)

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 9

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

16) Ehdotus laiksi tullitariffilain liitteinä olevien tullitariffin ja teollisuustulliluettelon muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 188/1988 vp.

Valtiovarainvaltiokunnan mietintö n:o 5

Ensimmäinen varapuhemies: Käsitteilyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

17) Ehdotus laiksi tullitariffilain liitteinä olevien tullitariffin ja teollisuustulliluettelon muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 238/1988 vp.
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6

Ensimmäinen varapuhemies: Käsitteilyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

18) Ehdotukset laeiksi kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain 8 ja 9 §:n sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 248/1988 vp.
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3.

Ensimmäinen varapuhemies: Käsitteilyn pohjana on laki ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

19) Ehdotus laiksi Tammissaaren saariston kansallisuudesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 244/1988 vp.
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4

Ensimmäinen varapuhemies: Käsitteilyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

20) Hallituksen esitys n:o 23 laiksi väestönsuojelulain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin puolustusasiainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 21) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Männistö: Arvoisa puhemies! Väestönsuojelulakia vuonna 1958 säädettäessä keskeisenä ja lähes ainoana uhkatekijänä nähtiin sodan vaara, johon piti varautua. Sitten on pidetty tarpeellisenä muuttaa väestönsuojelun tehtäviä. Hallitus haluaisi näiden muuttuneiden tehtävien myös näkyvän laissa. Hallitus esittää lain 2 §:n 1 momenttiin tarkistusta, joka poistaa valmistautumisen rajoittumisen sotatilanteeseen rauhan aikana. Vastaavaa tarkistusta hallitus esittää 3 §:ään. Sen sijaan lain tarkoitusta kuvaavaan 1 §:ään jäisi edelleenkin alkuperäinen, sotaan liittyvä painotus.

Väestönsuojelun tehtävien määrittelyssä haluaisin edetä samaan suuntaan kuin hallitus on tehnyt ja vähän pidemmällekin. Aloitteessa ehdotetaan kirjoitettavaksi lain 1 § niin, että siinä painottuisivat sellaiset rauhan ajan suuronnettomuudet, joihin väestönsuojelun tulisi varautua. En kiellä väestönsuojelua varautumasta myös sodan oloihin. Haluan kuitenkin huomauttaa, että ihmisille ei ole syytä antaa väärää turvallisuuden tunnetta mahdollisuudesta selviytyä ydinsodasta. Siihen ei väestönsuojelusta ole. Tarvitaan aseistariisuntaa.

Sen sijaan rauhan ajan suuronnettomuuksiin on pakko varautua niin kauan kuin Suomessa ja sen lähialueilla on ydinvoimaloita ja kemian

teollisuutta. Hallitus ehdottaa pakollisiksi suojia nykyistä pienempiin uudisrakennuksiin. Ajatus syntyi luullakseni Tshernobylin ydinturman yhteydessä tai ainakin sai siitä vauhtia niin, että lakiesitys on tänään lähetekeskustelussa.

Hallitus pani siis suojautumisen asukkaiden maksettavaksi, niin kuin tähänkin asti. Minusta tämä on väärin. Kustannukset on kohdistettava sinne, mistä niitä aiheutuu, eli tässä tapauksessa ainakin kotimaiseen ydinvoiman tuotantoon. Toivon, että kaikki ne kansanedustajat, jotka tänään ilmestyneessä iltapäivälehdessä antoivat tukensa ydinvoimalle, auttaisivat säättämään ydinvoiman tuotannolle lakialoitteeni mukaisen maksun. Vai tarvitseeko ydinvoima vielä sellaisenkin tuen, että sen aiheuttamia kustannuksia, eli mm. väestönsuojelu, pannaan ulkopuolisten maksettavaksi? Ydinvoiman vastustajien uskon kannattavan ehdottamaani ydinvoimalan väestönsuojelumaksua, jos vain ryhmäkurilta ja hallituksen painostukselta riittää uskallusta.

Väestönsuojelukustannusten maksattaminen ulkopuolisilla ei suinkaan ole ainoa temppu, jolla ydinvoimaloiden kustannuksia siirretään ulkopuolisille. Eduskunta näet saa käsiteltäväkseen atomivastuulain muutoksen, jossa ydinvoimalan korvausvastuun ylärajaa nostetaan näennäisesti aika paljon, mutta ottaen rahan arvon muutos ja suurimman vahingon määrä huomioon, laitoksen vastuu rajoitetaan naurettavan pieneksi. Jos Tshernobylin onnettomuuden kustannuksiksi on arvioitu 60 miljardia markkaa, ei puolen miljardin alle jäävillä vastuuka-toilla ole käytännön merkitystä. Tämäkin asia on hyvä ottaa huomioon jo väestönsuojelulain muutosta käsiteltäessä.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Männistö epäilee, että vain ydinvoimat aiheuttaisivat säteilyä, mutta kyllä myös hiilivoimaloista ja öljyvoimaloista tulee savupiipusta normaalisti säteilyä aika reippaasti, niin että ilmeisesti näiden väestönsuojien kustannuksiin pitäisi kaiken energiatuotannon osallistua. Lisäksi hiilivoimat ja fossiiliset voimat aiheuttavat kasvihuoneilmiön, jonka kustannukset ovat ihan toista suuruusluokkaa kuin jonkin ydinvoimalaonnettomuuden, joten näitä kustannuksia ei todella voi suoraan panna tällä hetkellä voimalaitosten maksettaviksi, kun ne ovat niin suuria.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ainoa tapa on laittaa kus-

tannukset aiheuttajan maksettavaksi, jotka painavat ne hintoihin. Sillä tavalla me yhteisesti maksamme ne sähköstä ja energiasta. Se on ainoa järkevä tapa.

Ed. Männistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voisin oikeastaan lausua tyytyväisyyteni sen johdosta, että ed. Tiuri nyt ainakin jossain määrin tulee vastaan siinä ajattelussa, että aiheuttajat maksavat myös kustannukset.

Sisäasiainministeri Rantanen: Arvoisa puhemies! Arvoisat paikalla olevat kansanedustajat! Hallituksen eduskunnalle 10. maaliskuuta 1989 antama väestönsuojelulain eräitä keskeisiä osia koskeva muutosesitys perustuu melko pitkäaikaiseen ja huolelliseen valmisteluun.

Esityksen pohjana on parlamentaarisen väestönsuojelukomitean keväällä 1983 jättämä mietintö. Ensimmäisen lakiluonnoksen valmisteli väestönsuojeluneuvottelukunnan asettama jaosto seuraavana vuonna. Väestönsuojelukomitea korosti, että jokaisen valtion perusvelvollisuuksiin kuuluu suojella kansalaisiaan sekä taata heidän ulkoinen turvallisuutensa mahdollisuuksien mukaisesti. Suojaamistavoitteesta ei luovuta, vaikkei täydelliseen suojaamiseen ja turvallisuuteen voidakaan päästä. Komitean kannanotto on yhä edelleen kestävä perusta valmisteltaessa väestön turvallisuuteen liittyviä toimia.

Väestönsuojelulain muutos olisi vuonna 1986 ollut lakiteknisesti valmis esiteltäväksi, mutta silloin todettiin, että väestönsuojien rakentamisvelvollisuuden laajentamisesta aiheutuvat kustannukset kaipaivat lisäselvitystä. Tämä selvitys osoitti, että kustannukset olisivat eräissä tapauksissa kohonneetkin kohtuuttoman korkeiksi. Tämän jälkeen on virkamiestyönä sisäasiainministeriössä tarkennettu muutosesityksen hallinnollisia säädöksiä ja korjattu väestönsuojien rakentamista koskevia kohtia.

Voimassa oleva, syksyllä 1958 annettu väestönsuojelulaki säädettiin aikana, jolloin todettiin, että aiempaa, vuoden 1939 lakia, jonka toimeenpano tosin oli jäädytetty, oli muutettava olosuhteita vastaavaksi. Uusi laki muotoiltiin aikaisempaa yksityiskohtaisemmaksi, mutta ennen kaikkea sen lähtökohtana on siviilijohtoisuus niin normaalina aikana kuin poikkeusoloissakin. Väestönsuojelu oli kaikissa olosuhteissa oleva humanitaarista toimintaa. Laissa

säilytettiin vastuunjako valtion, kuntien ja yksityisten kesken sekä mahdollisuus antaa väestönsuojelutehtäviä vapaaehtoisille järjestöille.

Keväällä 1986 sattunut Tshernobylin ydinvoimalaitosonnettomuus osoitti, että pelastuspalvelussa ja väestönsuojelussa on aikaisempia suunnitelmia selkeämmin otettava huomioon myös sellaiset äkkinäisesti syntyvät onnettomuudet, jotka voivat vaatia toimenpiteitä laajoilla alueilla, jopa koko valtakunnan alueella. Tämän takia väestön turvallisuuden varalta luotavan organisaation on pystyttävä aloittamaan toimintansa kaikissa tilanteissa nopeasti, tapahtui onnettomuus kuinka yllättävästi tahansa. Valtakunnan jokaisessa osassa on oltava valmius ryhtyä nopeasti väestön turvallisuuden ylläpitämiseksi tarvittaviin toimiin. Väestönsuojeluorganisaatio ei siis saa olla erillinen, vaan sen on perustuttava normaaliaikana oleviin järjestelmiin.

Maamme pelastushallintoon on tällaista järjestelmää luotu 70-luvun puolivälistä lukien. Yhtenäinen järjestelmä on toteutettu valtion keskushallinnossa ja lääninhallituksissa, mutta väestönsuojelulaki ei kaikilta osin mahdollista järjestelmän toteuttamista kunnissa. Hallinnollisilta osiltaan väestönsuojelulain muutosesitys tähtääkin siihen, että laki antaisi edellytykset järjestää pelastushallinto kussakin kunnassa parhaalla mahdollisella tavalla. Hallitus esittää, että väestönsuojelun hallintoa kunnassa muutetaan nykyistä selvemmin kuntien itsehallinnon pohjalte ja vastaamaan kunnallislain säännöksiä. Tähän tähtäävät väestönsuojelulautakunta, kunnanjohtaja, väestönsuojelupäällikköä ja väestönsuojelujärjestystä koskevat säännökset.

Tarkoituksena on myös, että päätösten alistamisesta valtion viranomaisten vahvistettavaksi luovutaan. Kunnallishallintoa koskevilta osiltaan lakiehdotus tähtääkin samaan päämäärään kuin hallituksen muut kunnallisen itsehallinnon korostamista koskevat toimet.

Lakiehdotukseen sisältyvä eri viranomaisten, etenkin valtioneuvoston ja sisäasiainministeriön, tehtävien ja vastuun entistä selvempi määrittely parantaa väestönsuojelun valmistelua. Niiden rakentuminen normaaliajan organisaation varaan tukee ja vahvistaa turvallisuusjärjestelyjä erilaisten normaaliajan onnettomuuksien varalta, yksinkertaistaa poikkeusolojen järjestelyjä ja merkitsee väestönsuojelulle perusvalmiutta.

Uhkakuvassa tapahtuneiden muutosten joh-

dosta väestönsuojien rakentamisjärjestelmä on vanhentunut. Väestö saattaa, mikäli joudutaan toteuttamaan alueellista puolustusta, jäädä taistelujen jalkoihin. Tätä seikkaa ei voimassa olevassa väestönsuojelulaissa ole otettu huomioon. Myös radioaktiivisten laskeumien mahdollisuus on johtanut tarpeeseen tarkistaa lain säännöksiä.

Voimassa olevan lain perustelujen mukaan evakuointi on ensisijainen suojelukeino. Tätä periaatetta on nyttemmin pidettävä vanhentuneena. Ensisijainen suojelutoimi niin normaaliajan vaaratilanteissa kuin poikkeusoloissa on suojautuminen paikalla parhaaseen mahdolliseen suojapaikkaan. Evakuointi tulee kyseeseen suojautumista täydentävänä keinona nimenomaan sellaisissa tapauksissa, että suojautumislueella suojat eivät riitä antamaan tarpeellista turvaa.

Nykyään väestönsuojia rakennetaan vain valtioneuvoston määräämissä 101 suojelukohteessa, joita ovat tärkeimmät asutus-, teollisuus-, liikenne- ja muut niihin verrattavat keskukset. Valvonta-alueella, joka käsittää muun osan maata ja erityisesti varsinaisen maaseudun, ei suojia lain perusteella tarvitse lainkaan rakentaa. Väestönsuojien keskittyminen suojelukohteisiin perustuu viime sodista saatuihin kokemuksiin. Radioaktiivisen säteilyn vaarat ja nykyiset sodankäyntimentelmät edellyttävät kuitenkin suojauksen järjestämistä kaikkialla maassa.

Suojan rakentamisvelvollisuuden riippuvuus rakennusmateriaalista on aiheuttanut tulkintavaikeuksia ja johtanut rakentamisen kannalta epätyytyttäviin ratkaisuihin. Koska väestön suojaamisen tarve ei riipu rakennusmateriaalista, ehdotetaan tämän riippuvuuden poistamista laista.

Väestönsuojan rakentamisvelvollisuus syntyy nykyisin vain, jos rakennuksen tilavuus ylittää 3 000 kuutiometriä. Tämä on monesti johtanut siihen, että rakennus on suunniteltu vaaditun tilavuuden niukasti alittavaksi, jotta suojaa ei tarvitsisi tehdä. Nyt ehdotetaan, että suojan rakentamisvelvollisuuden mitoitusperusteina käytettäisiin tilavuuden sijasta kerrosalaa ja että rakentamisvelvollisuus määräytyisi, ei rakennuksen vaan myös samalla tontilla tai rakennuspaikalla olevan rakennusryhmän mukaan. Näin ei siis lain säännöksiä voitaisi nykyisen tavan mukaan kiertää.

Hallitus ehdottaa, että väestönsuojia rakennettaisiin valtakunnan koko alueella kaikkiin sellaisiin rakennuksiin tai rakennusryhmiin ra-

kennusmateriaalista riippumatta, joiden kerrosala on yli 400 neliömetriä. Suojelukohteissa tehtäisiin edelleen nykyisten väestönsuojien kaltaisia varsinaisia väestönsuojia. Muualla maassa samoin kuin suojelukohteissa yli 400 neliömetriä mutta alle 1 000 neliömetriä käsittäviin rakennuksiin tai rakennusryhmiin rakennettaisiin kevyitä väestönsuojia.

Väestönsuojien rakentamisvelvollisuus koskee nykyisin noin 25 %:a kaikesta rakentamisesta, ja suojien rakentaminen lisää rakennuskustannuksia suojaluokasta ja olosuhteista riippuen keskimäärin 1,2 %. Pääosa eli lähes 96 % vuosittain rakennettavista 68 000 väestönsuojapaikasta rakennetaan S1-luokan väestönsuojina, joissa lisäkustannus on keskimäärin 1 800 markkaa suojapaikkaa kohti. Näiden talossuojien rakentamisesta aiheutuu lisäkustannuksia yhteensä noin 130 miljoonaa markkaa vuodessa. Sellaiseen summaan on arvioissa päädytty.

Väestönsuojelulain muutosehdotus merkitsisi kaikkiaan vuodessa 60 000 uutta suojapaikkaa. Niiden rakentamisesta aiheutuisi noin 100 miljoonan markan lisäkustannus rakentamisessa. Väestönsuojelulakia ehdotetulla tavalla muutettaessa voidaan samalla tarkistaa nykyisiä suojelukohteita koskevia päätöksiä. Kun väestönsuojan rakentaminen ei enää olisi riippuvainen yksinomaan sijainnista suojelukohteessa, voitaisiin kohteiden määrää vähentää ja kohdealueita supistaa. Suojelukohteiden määrä voitaisiin ilmeisesti rajoittaa noin 35 kuntaan. Tällä tavalla saavutettaisiin säästöä suojarakentamiskustannuksissa arviolta noin 30 miljoonaa markkaa, kun varsinaisten väestönsuojien sijasta tehtäisiin kevyitä väestönsuojia.

Arvoisa puhemies! Väestönsuojelua samoin kuin normaaliajan pelastuspalvelua koskeva lainsäädäntö tähtää ihmisten ja omaisuuden välittömään pelastamiseen äkillisissä onnettomuustilanteissa. Yhteiskunta on kuitenkin muullakin tavalla haavoittuva. Ympäristöonnettomuudet eivät aina ole äkillisiä tapahtumia, eivätkä ne läheskään aina välittömästi uhkaa ihmisten henkeä ja terveyttä. Luonnononnettomuudet voivat suurestikin vaikeuttaa liikennettä, sähköhuoltoa ja muuta huoltamista, ja yhteiskunnallinen huolto voi kriittisellä tavalla vaikeutua muistakin syistä.

Myös edellä kuvattuja tilanteita varten pitää olla valmiuksia ja suunnitelmia samoin kuin onnettomuustilanteiden pitemmällä aikavälillä aiheuttamaa huoltoa, korjausta ja palautumista varten. Näitä tilanteita varten tarvitaan omaa,

edellä mainittua lainsäädäntöä täydentävää lainsäädäntöä.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Vaikka asiaan on mahdollista valiokunnassa tarkemmin perehtyä, jäin kuitenkin kaipaamaan ministerin puheenvuorosta pari näkökohtaa. Ensinnäkin, kun ministeri Rantanen sanoi, että siirrytään rakennusten kerrosalamäärään, kun velvoitetaan väestönsuojien rakentamiseen, ja tuo kerrosalamäärä on 400 neliötä, niin vaikka en halukaan etsiä kiertomahdollisuuksia, eikä tässä sama keinottelumahdollisuus ole olemassa, mikäli tarkoitetaan uuden rakennuksen rakentamisen yhteydessä toteuttavaa väestönsuojan rakentamista?

Sitten toinen seikka: Kun ministeri nyt mainitsi, että 60 000 uutta suojapaikkaa lain seurauksena saataisiin ja sen aiheuttama kustannus on 100 miljoonaa markkaa, eikä tämä merkitse käytännössä sitä, että asuminen tässä maassa tulee kallimmaksi vähintään sitä markkamäärää vastavasti, jonka ministeri mainitsi? Miten tämä sitten kompensoidaan taikka korvataan niille, jotka — niin kuin ymmärrän — joutuvat maksamaan yhä korkeampia asumiskustannuksia?

Sisäasiainministeri Rantanen: Arvoisa puhemies! Mitä tulee uuteen pinta-alamääräiseen 400 kerrosneliömetriin ja yleensä siirtymiseen kerrosneliömetripohjalle kuutiolavuusmäärien osalta, minä totean, että kaikessa tämän tyyppisessä rakentamisessa ilman muuta kerrosneliömaärte antaa paremman kuvan tilan laajuudesta ja on parempi mittari kuin kuutiomäärä ja yleensäkin pidän kerrosneliömetrimäärämittaria nimenomaan tämän kaltaisessa rakentamisessa oikeana.

Minä varsinaisessa esittelypuheenvuorossani mielestäni varsin selvästi perustelin sen, miksi uutta neliömetrimäärettä ei kyetä kiertämään samalla tavalla kuin nykyistä 3 000 kuutiometrin määrettä. Nykyinen 3 000 kuutiometrin raja on rakennuskohtainen, ja saattaa olla, että nykyään, kun halutaan välttää väestönsuojan rakentaminen, samalle tontille rakennetaan kaksi rakennusta yhden rakennuksen sijasta ja mitoitetaan molemmat rakennukset alle 3 000 kuutiometrin. Nyt uusi laki lähtee siitä, että neliömetriraaja koskee kaikkea samalla tontilla olevaa rakentamista, ja tällä tavalla rajataan tilavuudella tai pinta-aloilla spekulointi pois, mikä minusta tervehdyttää menettelyä ilman muuta.

Mitä sitten rakentamiskustannuspuoleen tulee, on totta, että mainitsemallani summalla arvioiden mukaan raskitetaan rakentajia uusien normien ja uuden lainsäädännön puitteissa. Kysymys tietysti kuuluu niin, ollaanko valmiita — sanottaisiinko — uudenlaisen uhkakuvan, jota myös kuvasin, vallitessa kansalaisten turvallisuuteen sijoittamaan tämä markkamäärä rahaa lisää. Mutta asia on aivan kuten ed. Laine totesi: tietysti se rasittaa lisääntyneinä rakentamiskustannuksina jonkin verran.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään puolustusasiainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti puolustusasiainvaliokuntaan

21) Ed. Männistön ym. lakialoite n:o 21 laiksi väestönsuojelulain muuttamisesta ja laiksi ydinvoimalan väestönsuojelumaksusta

ulkoasiainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto sosiaalivaliokunnalta

22) Hallituksen esitys n:o 28 74. Kansainvälisessä työkonferenssissa hyväksytyjen sopimusten ja suositusten johdosta

23) Ed. Paloheimon ym. lakialoite n:o 20 laiksi valtion tulo- ja menoarviosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Pyydän asian pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia kohdistamaan sanottavansa pöydällepanon ajankohtaan.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Pulliainen ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Pulliainen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

24) Asetus 27 päivältä helmikuuta 1989 ulkoasiainhallinnon eräistä virkajärjestelyistä (A n:o 2)

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi perjantain täysistuntoon

25) Lakivaliokunnan mietintö n:o 4 (HE n:o 67/1988 vp.)

26) Talousvaliokunnan mietintö n:o 2 (A n:o 1)

27) Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 2 (HE n:o 89/1988 vp.)

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13. Kyselytunti on huomenna torstaina kello 17.

Täysistunto lopetetaan kello 17.16.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

M. V. Mandelin

